

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Marguerite Yourcenar

DOĞU ÖYKÜLERİ

Çeviren: Hür Yumer

Marguerite Yourcenar

Doğu Öyküleri

“Nouvelles orientales”

ADAM YAYINLARI

Anadolu Yayıncılık A.Ş.

Birinci Basım: Ocak 1985

İkinci Basım: Ocak 1992

Kapak Düzeni: Erkal Yavi

284.02.005.391.230.2.

ISBN 975-418-131-4

Marguerite Yourcenar

•

Doğu Öyküleri

Fransızca'dan çeviren : Hür Yumer

André L. Embiricos'a

WANG - FO NASIL KURTARILDI

Yaşlı ressam Wang-Fo'yla çırağı Ling Han Krallığı'nın yollarında ilerliyorlardı.

Yavaş yol alıyorlardı, çünkü Wang-Fo geceleri gezegenleri, gündüzleriye kızböceklerini seyretmek için duraklıyordu. Yükleri hafifti; çünkü Wang-Fo eşyaların kendilerini değil, imgelerini severdi ve dünyada, fırçaların, çini mürekkeplerinin, lake boya kutularının dışında hiçbir şeyin sahip lenilecek kadar değerli olmadığını söylerdi. Yoksuldular, çünkü Wang-Fo resimlerini bir tas arpa çorbasıyla takas eder, gümüş paraları küçümserdi. Sırtındaki eskiz dolu torbanın ağırlığı altında ezilen çırağı Ling, gökkubbeyi taşımışçasına saygıdan iki büklüm olurdu; çünkü Ling'e bakılırsa, bu torba, kar altında dağlar, baharda ırmaklar, yaz mehtabının yüzüyle doluydu.

Ling, şafak vaktini kollayıp günbatımını yakalayan bu adamla yollara düşmeye gelmemişti dünyaya. Babası sarraftı; anası bir yeşim taşı tüccarının tek kızıydı. Dedesi erkek evlat sahibi olamayınca, beddua ederek bütün malını mülkünü anasına bırakmıştı. Ling, zenginliğin rastlantılara fırsat vermediği bir evde yetişmişti. Bu pamuk kozasındaki

hayat çekingen yapmıştı onu: Böceklerden, gök gürültüsünden, ölülerin yüzlerinden korkardı. On beş yaşını doldurunca babası bir eş buldu Ling'e; en güzel kızı aldı ona. Çünkü oğluna bu mutluluğu sağlamakla gecelerin sadece uyumaya yaradığı yaşa gelmiş olduğunu unutuyor, teselli buluyordu. Ling'in karısı, bir saz kadar narin, süt kadar çocuksu, göz yaşları kadar tuzlu, ıslak bir öpücük kadar tatlıydı. Düğünden sonra, Ling'in ailesi oğullarına gösterdikleri inceliği ölme kadar vardırılmışlardı. Ling kızıla boyalı evinde, hiç durmadan gülen karısı ve her bahar pembe çiçekler açan erik ağacıyla baş başa kalmıştı. Ling pırıl pırıl yürekli bu kadını hiç kararmayacak bir ayna gibi, koruyucu bir tılsım gibi sevdi. Zamanın âdetlerine uyup akşamları çayevlerine gidiyor, akrobat ve dansözlere elinden geldiğince yardım ediyordu.

Bir gece meyhanelerden birinde Wang-Fo'yla aynı masayı paylaştılar. İhtiyar Wang-Fo, bir sarhoşun resmini yapabilmek için epeyce içmiş, eliyle içki fincanının arasındaki uzaklığı ölçmeye çalıştığından olacak, başı yana kaykılmıştı. Pirinç rakısı, bu ağırbaşlı, somurtkan zanaatçının dilini çözerdi. O gece Wang, sessizlik bir duvar, kelimelerse duvarın çıplaklığını örtmek için seçilen renklermişçesine konuşuyordu. Onun sayesinde Ling, sıcak içkilerin dumanıyla tütülen içkicilerin yüz güzelliğini, ateşin koca diliyle binbir türlü yaladığı etlerin parlak kızılığını, örtülerin üzerine solgun taçyaprakları gibi serpilmiş şarap lekelerinin benzersiz pembeliğini gördü. Pencere ansızın kuvvetli bir rüzgârla açılmış, içeri yağmur girmeye başlamıştı. Wang-Fo, Ling'e şimşegin parlak harelerini göstermek için eğilmiş ve Ling harelerin göz kamaştırıcı güzelliğini görerek fırtınadan korkamaz olmuştu.

Sonra Ling ihtiyar ressamın hesabını ödedi. Wang-Fo

evsiz barksız ve parasız olduğundan barınacağı bir yer gösterdi. Birlikte yürüdüler, Ling'in elinde bir fener vardı. Işığı su birikintilerine beklenmedik alevler yansıtıyordu. O gece Ling, evinin duvarlarının sandığı gibi kırmızı olmadığını, gerçekte, çürümeye yüz tutmuş bir portakal rengine olduğunu farketti. Avluda o zamana kadar kimsenin dikkatini çekmemiş olan bir çalı bulunduğunu gördü ve bunu saçlarını kurutan genç bir kadına benzetti. Geçitte, duvarın çatlağındaki bir karıncanın ürkek yürüyüşünü seyretti ve bu hayvancıklara duyduğu tiksintinin ansızın silindiğini hissetti. O zaman Ling, Wang-Fo'nun kendisine yepyeni bir algıyla yeni bir ruh armağan ettiğini anlayarak, ihtiyara, annesiyle habasının öldükleri odayı açtı.

Wang-Fo yıllardır söğüt ağacı altında lavta çalan bir masal prensesinin portresini yapmayı düşler dururdu. Ama kendisine modellik yapacak ölçüde gerçekdışı bir kadın bulamamıştı. Ling kadın olmadığına göre ona modellik yapabiliirdi. Sonra Wang-Fo, yüce bir servinin altında ok atan genç bir prensin portresinden söz açacak oldu. Ama şimdi-lerde, kendisine modellik yapacak ölçüde bir delikanlı ne gezerdi! Onun için Ling, karısına bahçedeki erik ağacının altında modellik yaptırdı. Sonra Wang-Fo onu melek kılığında, günbatımının bulutları arasında çizdi. Ve genç kadın ağladı, çünkü ölüm demekti bu. Ling'in Wang-Fo'nun yaptığı portreleri ona yeğlediğini gördükçe, genç kadının yüzü, yaz yağmurlarına ve sıcak rüzgârlara hedef olan çiçekler gibi günden güne soluyordu. Bir sabah onu bahçedeki erik dallarına asılı buldular; boynunu boğan başörtüsünün uçları saçlarına dolanmış salınıyordu. Geçmiş zamanların şairlerince yüceltilen güzeller kadar saftı. Wang-Fo son bir kez resmini yaptı, çünkü ölü yüzlerdeki bu yeşil rengi severdi. Çırağı Ling renkleri karıştırdı. Üstün çaba ve titizlik gerektiren bu iş, ona gözyaşı dökmeyi unutturmuştu.

Ling, ustasına Batı'dan gelen lal rengi mürekkeplerden alabilmek için, sırasıyla, kölelerini, yeşim taşlarını ve havuzundaki balıkları elden çıkardı. Geride satılacak bir şey kalmayınca çekip gittiler. Ling geçmişinin kapısını örttü ardından. Wang-Fo, yüzlerin kendisine çirkinlik ya da güzelliğe dair hiçbir sır vermediği bu şehirden usanmıştı. Ustayla çırak birlikte Han Krallığı'nın yolunu tuttular.

Ünleri köyden köye yayılıyordu. Kale kapılarından, alacakaranlıkta önü ziyaretçilerle dolup taşan tapınak girişlerine kadar her yerde, herkes onları tanıyordu. Wang-Fo'nun son bir fırça darbesiyle resimlerine can verdiği söyleniyordu. Çiftçiler bir çoban köpeği resmi yapması için ayaklarına kapanıyor, senyörler asker resimleri istiyorlardı. Rahipler ona bir bilgeymişçesine saygı gösteriyor, halk ondan bir büyüymüşçesine korkuyordu. Wang-Fo çevresindeki yüzlerde, saygınlık, korku, yüceltme ifadelerini inceleme fırsatını buluyor, kendisi hakkındaki bu görüş ayrılıklarından hoşlanıyordu.

Ling, yiyecek içecek dileniyor, ustasının uykusuna dikkat etmesini sağlıyor, dalıp gittiği vakitleri fırsat bilip ayaklarını ovuyordu. Gün doğarken ihtiyar uyanmadan kalkıp, sazlıkların arasına saklanmış mahçup görünümüler aramaya gidiyordu. Akşamları, ustası yapmak istediği resmi beceremeyip de fırçalarını usança yere attığında eğilip bir bir topluyordu. Wang hüzünlenip ilerleyen yaşından söz açtığında, o gülümseyerek ihtiyar bir meşenin kunt gövdesini gösteriyordu. Neşelenip şakalar yapmaya kalkışınca, önünde saygıyla eğilerek dinler görünüyordu.

Bir gün günbatımında, imparatorluk merkezinin varoşlarına vardılar. Ling, Wang-Fo'ya geceyi geçirebileceği bir yer aradı. İhtiyar lime lime olmuş çullara sarılıp sarmalandı. Ling onu ısıtabilmek için onun yanına yatıp göğsüne so-

kuldu, çünkü baharlar yeni açmıştı ve yerdeki toprak buz tutmuştu. Şafak sökerken hanın geçitleri sert adımlarla yan-
kılanmaya başladı. Hancının korkuyla fısıldadığı, sonra da
anlaşılmayan bir dilde, birilerinin bağıra çağıra emirler yağ-
dırdığı duyuldu. Ling, akşam ustasının yemeği için pirinç
rakısı çaldığını hatırlayarak irkildi. Kendisini tutuklamaya
geldiklerinden emin olduğu için, bundan sonraki ırmağın ge-
çit yerinde Wang-Fo'ya kimin yardım edeceğini düşündü
kara kara.

Askerler ellerinde fenerlerle girdiler içeri. Fenerlerin
telli kâğıtlarından alevler yansıyor, askerlerin bakır miğfer-
lerinin üzerine kırmızılı mavili ışık lekeleri vuruyordu. Yay-
larının ipi omuzlarında titreşiyor ve içlerinden en yırtıcı
olanları sebepsiz yere çığlıklar atıyordu. Elleriyle Wang-
Fo'nun boynuna çullandılar. Wang, kol yenlerinin üzerlerin-
deki giysilerin rengine uymadığını görmezlikten gelemedi.

Wang, çırağının koluna abanarak dolambaçlı yollarda
tökezleye tökezleye askerleri takip etti. Gelip geçenler halka
halka toplanıyor, hiç kuşkusuz kafaları uçurulmaya götürü-
len bu iki suçluya bakarak kıs kıs gülüyorlardı. Askerler
Wang'ın sorduğu sorulara sadece acımasızca sırtarak kar-
şılık veriyorlardı. Sımsıkı kenetlenmiş elleri acıyor, Ling
umutsuzlukla gülümseyerek ustasına bakıyordu: Bu gülüm-
seme, daha yumuşak, daha tatlı bir ağlama biçimiydi Ling'e
göre.

Eflatun duvarların gün ortasında, günbatımında bir sa-
cak gibi yükseldiği imparatorluk sarayının kapısına vardılar.
Askerler, Wang-Fo'yu kare ve çember biçiminde sayısız oda-
lardan geçirdiler. Biçimleri, dişi ve erkeği, uzun ömrü, dört
yönü ve iktidarın ayrıcalıklarını simgeliyordu. Kapılar bir
müzik sesi vererek kendi eksenleri etrafında dönüyorlardı.
Öyle ayarlanmışlardı ki, insan, sarayı doğudan batıya doğru

katederken bir gamın üzerinde yürür gibi oluyordu. Her şey, insanüstü bir güç ve incelik fikriyle uyum sağlamak için ayarlanmıştı sanki. Kişi burada, en basit buyrukların bile ataların bilgeliği gibi kesin, korkunç ve acımasız olduğunu sezinliyordu. Sonunda hava daraldı, işkence altındaki bir insanın bile bağırmaya cesaret edemeyeceği bir sessizlik sardı çevreyi. Bir hadım halayık kumaş perdeyi kaldırdı. Askerler kadınlar gibi titrediler; sonra peş peşe «Göğün Öğ-lu»nun hüküm sürdüğü odaya girdiler.

Duvarları olmayan, mavi taştan sütunlarla desteklenmiş bir odaydı bu. Mermer sütunların ötesinde bir bahçe uzanıyordu; tarhlarının her birindeki her bir çiçek okyanus ötesinden getirilmiş nadir türlerden oluşuyordu. Ama Gökler Ejderhası düşüncelerinde güzel kokulardan rahatsız olur korkusundan hiçbirinin kokusu yoktu. Düşüncelerini saran sessizliğe duyulan saygıdan, bu kutsal yere kuşlar kabul edilmişti, hatta arılar bile kovulmuştu. Savaş meydanlarındaki ölü köpeklerin ve cesetlerin üzerinden geçen rüzgâr imparatorun kol yenine dokunmasın diye, bahçe, dünyanın geri kalan bölümünden dev bir duvarla ayrılmıştı.

«Gökler Üstadı» yeşim taşından bir taht üzerine oturmuştu. Elleri, —daha henüz yirmi yaşında olmasına karşın— bir ihtiyarinkiler gibi kırış kırıştı. Giysisi, kışı göstermek için mavi, baharı anımsatmak için yeşildi. Yüzü güzeldi. Ancak, göğü ve gezegenleri yansıtmak için fazlaca yukarı yerleştirilmiş bir ayna gibi acımasız ve kayıtsızdı. Sağında «Eksiksiz Zevkler Bakanı», solunda ise «Yasal Acılar Danışmanı» duruyordu. Kolonların altına dizilmiş saray erkânı ağzından çıkacak en basit lafı bile akılda tutmak için kulak kesildiklerinden, alçak sesle konuşmayı âdet edinmişti. Ayaklarına kapanıp,

— Gökler Ejderhası, dedi Wang-Fo. Yaşlıyım, yoksus-

um, zayıfım. Sen yaz gibisin, ben kış gibi. Senin on bin hayatın, benim ise tek hayatım var. Ne yaptım sana? Sana hiç kötülük etmemiş olan şu ellerimi bağladılar.

— Bana ne yaptığını mı soruyorsun? dedi İmparator.

Sesi öylesine ahenkliydi ki insanın ağlayası geliyordu. Yeşim taşlarının yansımada bir deniz dibi bitkisi gibi tırşeye çalan sağ elini kaldırdı. İnce, uzun parmaklarının güzelliğine büyülenmişçesine bakan Wang-Fo, İmparator'un ya da ailesinin kötü bir portresini yapıp yapmadığını hatırlamaya, ölümü hak edip etmediğini tartmaya çalıştı. Oysa Wang-Fo'nun imparatorluk sarayına girip çıkmışlığı yoktu; çiftçilerin kulübelerini, kibar yosmaların varoşlarını, hamalların kavga ettikleri kıyı meyhanelerini yeğlemişti. İnte uzun boynunu kendisini dinleyen adama doğru uzatarak,

— Bana ne yaptığını mı soruyorsun, dedi İmparator. Söyleyeceğim. Ancak bilindiği gibi, başkalarının zehri, yalnızca bedenimizin dokuz deliğinden akabilir içimize. İşte bunun için ben de seni belleğimin geçitlerinde gezindirip sana bütün hayatımı anlatmalıyım. Babamın, sarayın titizlikle gizli tutulan bir odasında senin tablolarından oluşan bir koleksiyonu vardı; çünkü resim kişilerinin, resimden anlamayanların bakışlarından uzak tutulması gerektiğine inanırdı; resim kişileri onların yanında gözlemleri kaçırılmaz olurlardı. İşte ben o odalarda eğitildim Wang-Fo; çevreme özenle düzenlenmiş yalnızlıklar ördüler, büyüüp serpileyim diye. İnsan ruhunun çamuru saflığıma bulaşmasın diye, beni ilerde tebam olacak kalabalığın hırçın karmaşasından uzak tuttular ve gölgeleri bana kadar ulaşır düşüncesiyle, odanın eşiğinden kimsenin geçmesine izin verilmedi. Hizmetimdeki az sayıda uşak, mümkün olduğu kadar seyrek uğrardı yanıma; saatler saatleri kovalar, resimlerindeki renkler gün ağırırken canlanır, gün

Batarken solardı. Geceleri uyku tutmayınca tablolarına baktım; on yıla yakın bir süre, her gece baktım onlara. Gündüzleri motiflerini ezbere bildiğim halımın üstüne oturup, ellerimi ipeksi dizlerime koyup geleceğin getireceği sevinçleri hayal ederdim. Dünyayla ortasındaki Han Krallığı, —etrafında çepeçevre deniz, deniz canavarlarının doğduğu yer ve daha da ötede göğü destekleyen dağlarla birlikte— Beş-Nehirler'in kaderci çizgiler çizdiği elimde oyuk ve tekdüze bir ova olarak canlanırdı. Bunları gözlerimde yaşatabilmek için senin resimlerinden yararlanırdım. Bana, denizin, tuvallerine yayılan o engin sulardan yapılma örtülere benzediğini söyledin; maviliği öylesineydi ki, ona değen herhangi bir taş bile ansızın safire dönüşürdü. Kadınların, senin bahçelerinin tarhları arasında rüzgârın sürüklediği yaratıkları andıran çiçekler olduklarını, onlar gibi açılıp kapandıklarını söyledin. Sınır kapılarında uykusuz, sabahı bekleyen genç askerlerin, insanın kalbini delip geçen oklar olduklarını söyledin. On altı yaşında, beni dünyadan ayıran kapıların açıldıklarını gördüm: Bulutlara bakmaya sarayın taraçasına çıktım; ama senin günbatımlarındaki bulutlar kadar güzel değildiler. Tahtirevanımı istettim: Ne çamurlu, ne de çakıllı olduklarını bildiğim yollara revan oldum, içim dışıma çıktı. İmparatorluğun dört bir yanını dolaştım. Senin ateşböceğine benzediğini söylediğin kadınlardan eser yoktu bahçelerde; senin, bedenleri başlı başına birer bahçeyi andıran kadınlarını bulamadım. Sahillerin çakıllarını gördükçe okyanuslardan tiksinti geldi. Köylerdeki börtü böcek, pirinç tarhlarının güzelliğini görmemi önlüyor. İşkence altındakilerin kanı, tuvallerine çizdiğin nar kadar kırmızı değil. O canlı kadınlarının teni, kasap çengellerinden sarkan etler gibi iğrendiriyor beni ve askerlerimin kaba gülüşleri midemi bulandırıyor. Bana yalan söyledin Wang-Fo, koca sahtekâr.

Dünya, çılgın bir ressamın boşluğa fırlattığı birtakım karmaşık lekeler yığınınından, durmadan bizim gözyaşlarımızla silinen lekeler yığınınından başka bir şey değil... Han Krallığı, krallıkların en güzeli değil, ve ben, imparator değilim. Hüküm sürmeye değer tek imparatorluk, senin Bin Renk ve Bin Eğri yollarından geçerek, kapılarından içeri girip hükmettiğin yerdir. Erimesi imkânsız olan karların örttüğü dağlarda ve ölümsüz nergis çiçeği tarlalarında ancak sen hüküm sürebilirsin. İşte bunun için hangi işkenceyi çekmen gerektiğini tasarladım Wang-Fo. Büyücülükleriyle beni elde ettiklerimden tiksindiren ve hiçbir zaman elde edemeyeceğim şeylere öykündüren senin gibi birine ne biçimde azap çek-tirmem gerektiğini araştırdım ve bir daha içinden çıkamayacağını iyi bildiğim o zindana kapatmaya karar verdim seni: Gözlerinin dağlanmasına karar verdim. Çünkü gözlerin Wang-Fo, senin krallığına varan yolda iki büyülü kapıdır. Ellerin de seni imparatorluğunun merkezine götüren on geçitli iki yol olduğuna göre, ellerinin de kesilmesine karar verdim. İyice anladın mı beni koca Wang-Fo?

Bu kararı işitince, çırağı Ling, kemerinden kör bıçağını çekip İmparator'un üzerine atladı. İki nöbetçi kısıkvrak yakaladılar onu. Göğün Oğlu gülümsedi ve iç geçirerek devam etti

— Senden nefret etmemin bir sebebi de kendini sevdirebilmiş olman. Öldürün şu köpeği.

Ling, kanı ustasının giysisini lekelemesin düşüncesiyle bir sıçrayışta ileri seyirtti. Askerlerden biri kılıcını kaldırdı ve ansızın Ling'in başı tıpkı koparılan bir çiçek gibi ayrıldı boynundan. Uşaklar Ling'ten geri kalanları alıp götürdüler. Wang-Fo, çırağının yeşil taşlıktaki kan lekelerine, umutsuzlukla, hayranlıkla bakakaldı.

İmparator'un bir el hareketiyle iki hadım halayık belirek Wang-Fo'nun gözlerini sildiler. İmparator,

— Dinle ihtiyar Wang-Fo, dedi; ve ağlamayı bırak, ağlamanın sırası değil şimdi. Gözlerin açık kalmalı. Zaten ışıktan nasibin olan vakit sayılı, onu da ağlayarak bulandırayım deme. Çünkü, sırf senden öc almak için ölmeni istemiyorum; sırf zalimliğimden değil acı çekmeni istemem. Başka düşüncelerim var Wang-Fo. Senin yapıtlarından oluşan koleksiyonumda, dağların, haliçlerin ve denizlerin iç içe yansıdıkları bir resim var. Bu resimde her şey, sonsuza kadar küçültülmüş sanki; ama nesneler, sırça bir küreye yansıyan şekiller gibi gerçekte olduklarından bile daha belirgin. Fakat bu resim yarım kalmış Wang-Fo. Başyapıtını başlatmış, bitirmemişsin. Fırça elinde resim yaptığın sırada, hiç kuşkusuz ya oralardan geçen bir kuş, ya da kuşun peşi sıra giden bir çocuk görmüş, kuşun gagasına, çocuğun yanaklarına bakayım derken dalgaların mavi gözkapaklarını unutmuş olacaksın. Ne denizi saran giysinin saçaklarını ne de kayalıkların yosundan saçlarını tamamlamışsın. Işıkla geçireceğin şu azıcık vakti, bu resmi bitirmeye harcamanı istiyorum. Böylelikle bir ömür boyu biriktirmiş olduğun gizleri de bu resme katmış olacaksın. Eminim ki ölürken ellerin iki yanına düşmeden önce ipek tuvalin üstünde titremeyecek ve sonsuzluk, yapıtına çiziktirdiğin bedbaht kırışıklıklardan girecek. Ve gözlerin yok olmaya bunca yakinken insan duyularının sınırlarını zorlayamayacaklar, bundan da eminim. İşte tasarılarım bunlar, koca Wang-Fo. Seni bunları yerine getirmeye zorlayacak kadar güçlüyüm. Eğer reddedersen, gözlerini kör etmeden, ne kadar yapıtın varsa yaktırırm, gelecek nesillere ulaşma umutlarını yitirmiş, oğulları katledilmiş bir babaya benzersin. Ama istersen bu son buyruğumu iyiliğimin bir belirtisi olarak al, çünkü şimdiye kadar okşamış

olduğın tek sevgilinin tuvalin olduğunu biliyorum ve son saatinde oyalanman için sana fırçalar, boyalar ve mürekkebini sunarken, kendimi bir ölüm mahkûmuna sokak kadını armağan eder gibi hissediyorum.

İmparator'un bir el hareketiyle, iki hadım halayık Wang-Fo'nun göğün ve denizin resmini çizmiş olduğu tamamlanmamış tabloyu getirdiler. Wang-Fo gözyaşlarını silerek gülümsedi, çünkü bu küçük eskiz ona gençliğini hatırlatıyordu. Wang-Fo'nun artık yitirmiş olduğu körpecik bir ruhun ifadesi yansiyordu eskizde; ama yine de bir şeyler eksikti. Çünkü Wang-Fo bu resmi yaptığı dönemde, dağları henüz yeterince seyretmemişti; karınları suyun yüzünde yüzen kayalıkları yeterince görmemişti, ve günbatımlarının hüznünü henüz yeterince sindirmemişti içine. Bir kölenin kendisine uzattığı fırçalardan seçerek, tamamlanmamış denize geniş ve durgun maviler sürmeye koyuldu. Ayaklarının dibine diz çökmüş olan bir hadım halayık renkleri karıştırıyordu, ama pek üstesinden gelemiyordu bu işin; Wang, çırağı Ling'in eksikliğini büsbütün hisseder oldu.

Dağın üstüne konmuş gibi duran bir bulutun kanat ucunu pembeye boyamaya koyuldu. Sonra denizin üstüne, içini saran huzur duygusunu gitgide derinleştiren küçük kırışıklıklar ekledi. Yeşim taşlık giderek nemlenmeye başlıyordu ama, Wang-Fo resmine daldığından, çalışırken suyun ayak bileklerine kadar yükselmiş olduğunu hissetmiyordu.

Ressamın fırça darbeleriyle büyüyen narin kayak şimdi ipek rulonun ön planını boydan boya kaplamıştı. Birden uzaklığın içinden küreklerin düzenli, ritmik sesi yükseldi, kanat vuruşları gibi hızlı ve canlıydılar. Ses yakınlaştı, usulca doldurdu odayı, sonra kesildi. Kayıkçının küreklerinde hareket-siz damlacıklar titreşiyordu. Wang-Fo'nun gözlerini dağlamak için bekleyen kızgın demir soğuyalı epey zaman geç-

mişti. Saray erkânı omuzlarına varan suyun içinde protokol gereği hareketsiz kalarak parmak uçlarında yükseliyorlardı. Sonunda, su yüzeyi imparatorluk merkezine ulaştı. Bu derin sessizlikte akan gözyaşları bile olsa duyabilirdi insan.

Gelen Ling'ti. Üstünde her günkü giysisi vardı. Sağ kol yanında, sabah, askerler gelmeden önce örmeye vakit bulamadığı yırtığın izleri duruyordu hâlâ; ama boynuna kırmızı, garip bir yemeni sarmıştı.

Resim yapmayı sürdürerek usulca,

— Seni öldü biliyordum, dedi Wang.

— Siz hayattayken ben nasıl ölebilirdim dedi Ling, saygıyla.

Ve ustasının kayığa binmesine yardım etti. Yeşim taşı tavan, Ling bir mağaranın içinden geçiyormuşça suya yanıyordu. Suyun yüzünde, saray erkânının saç örgüleri yılanlar gibi kıpır kıpırdı. İmparator'un renksiz başı bir lotus gibi kımlıdanıyordu.

— Bak çırak, dedi hüzünle Wang-Fo; bu bedbahtlar yok olup gidecekler, belki de şimdiden yok oldular bile. Denizde bir imparatoru boğacak kadar suyun bulunabileceğini hiç düşünmemiştim. Ne yapmalı dersin?

— Tasalanma usta, diye fısıldadı çırak. Az sonra kupkuru kalacaklar ve kol yenlerinin ıslandığını dahi hatırlamakta güçlük çecekler. Sadece imparatorun yüreğinde denizin o buruk acısı kalacak o kadar. Bunlar bir resmin içinde yitecek cinsten insanlar değil. Sonra ekledi :

— Deniz güzel, rüzgâr kıvamında, denizin kuşları yuva kuruyor. Suların ötesindeki ülkeye gidelim üstadım.

— Gidelim, dedi ihtiyar ressam.

Wang-Fo dümene geçti, Ling kürekleri çekmek için eğildi. Küreklerin düzenli sesi yeniden odayı kapladı. Bir yürek sesi gibi düzenli ve tok, sardı. Su belli belirsiz alçaldıkça

WANG-FO NASIL KURTARILDI

dikey kayalıklar sütunlara dönüştüler. Az sonra yeşim taşı döşemenin üzerinde sadece pırıl pırıl yanan birkaç su birikintisi kaldı. Saray erkânının giysileri kurumuştu, ama imparatorun eteklerinde yumak yumak olmuş biraz köpük duruyordu hâlâ.

Wang-Fo'nun tamamlamış olduğu pano, bir kumaş perde önüne yerleştirilmişti. Resmin ön planını boydan boya bir kayık kaplıyordu. Ardında hareketsiz denize kapaklanan incecik bir iz bırakarak gitgide uzaklaşıyordu. Kayığın içinde oturan iki adamın yüzü artık seçilmez olmuştu. Ama Ling'in kırmızı yemenisi hâlâ görülebiliyor ve Wang-Fo'nun sakalı rüzgârda dalgalanıyordu.

Küreklerin titreşimi azaldı, sonra bitti, uzakta silindi. İmparator öne doğru kaykılmış, elini gözlerine siper etmiş, gitgide uzaklaştıkça günbatımının uçuk renginde şimdi artık belirsiz bir lekeden başka bir şey olmayan kayığa bakıyordu. Altın rengi bir buğu yükseldi denizden, sonra yeniden denize düştü; ardından, kayık, açık denizin girişini örten kayalığın burnundan dönerek yön değiştirdi, üstüne bir yarın gölgesi vurdu, denizin ıssız yüzeyinde izi silindi ve ressam Wang-Fo'yla çırağı Ling, Wang'ın yaratmış olduğu bu mavi yeşim taşı rengi denizde bir daha hiç görünmemek üzere kayboldular.

MARKO'NUN GÜLÜMSEYİŞİ

Yolcu gemisi uyuşuk bir denizanası gibi tembel tembel dalgalanıyordu durgun sularda. Dağların arasına sıkışmış dar gök diliminde, bir uçak, ürkütölmüş bir böceğin dayanılmaz uğultusuyla dört dönüyordu. Güzel bir yaz günü öğle sonrasının henüz üçte biriydi, ve güneş Montenegro Alpleri'nin cılız ağaçlarla dolu yan kolları arasında şimdiden kaybolmuştu. Sabah açıklarda onca mavi görünen deniz, Balkan kıyılarındaki bu tuhaf görünümlü yılankavi fiyorda yaklaştıkça koyu renkler almaya başlamıştı. Evlerin özentisiz ve kunt biçimleri, manzaranın temiz içtenliği şimdiden Slav özellikleri taşımakla birlikte, renklerin acımasız canlılığıyla göğün çıplak gururu insana hâlâ Doğu'yu ve İslamlığı hatırlatıyordu. Yolcuların büyük bölümü karaya çıkmıştı. Güzellikleri orduların koruyucu Meleğini andıran, üçgen kılıçlar kuşanmış yakışıklı askerlerin ve beyaz giyinmiş gümrük memurlarının arasında birbirlerine bir şeyler anlatmaya çalışıyorlardı. Yunanlı Arkeolog, Mısırlı Paşa ve Fransız Mühendis güvertede kalmışlardı. Mühendis bira söylemişti, Paşa viski içiyor, Arkeolog da limonatasını yudumluyordu.

— Bu ülke coşturuyor beni, dedi Mühendis. Kotor ve

Ragusa kıyıları, Balkanlar'dan Urallar'a yayılan ve denize kayıtsızca sırt çeviren bu Slav ülkesinin Akdeniz'le tek bağlantısı kuşkusuz. Bu ülke, Avrupa haritasının değişken sınırlarını bilmez, ve deniz buralara Hazer'in, Finlandiya'nın, Pont Euxin'in (Karadeniz), ya da Dalmaçya kıyılarının karmaşık boğazlarından sokulur. Bu uçsuz bucaksız kara parçasındaki çeşitli ırklar, tıpkı irili ufaklı dalgaların denizin heybetli büyüsünü bozmadığı gibi bütünün gizemli birliğini bozmazlar. Ama şu anda beni ilgilendiren ne coğrafya, ne de tarih, sadece Kotor. Yöre insanların deyişiyle, Kattaro ağızları... Şu İtalyan yolcu gemisinin güvertesinden gördüğümüz acımasız, yabani Kotor. Zik zak yaparak Çettine'ye doğru yükselen yoluyla, Slav destan ve kahramanlık türkülerindeki kadar sert olabilen Kotor. Bir zamanlar Arnavutluk Müslümanları'nın boyunduruğu altında yaşamış olan şu isyankâr Kotor. Paşa, siz iyi bilirsiniz, Sırp epik şiiri pek öyle adil değildir Müslümanlar'a karşı; siz Lukiyadis, siz ki geçmiş, çiftliğini en ufak köşesine kadar tanıyan bir çiftçi gibi tanırırsınız, Marko Kraliyeviç'i duymadım demeyeceksiniz herhalde bana.

— Ben arkeoloğum, dedi Yunanlı limonata bardağını masaya bırakırken. Benim bilgim yontulmuş taşın sınırlarını aşmaz. Aslına bakarsanız, sizin Sırp yiğitleriniz taş değil de daha çok canlı insan yontmuşlardır. Ama bu Marko, emin olun benim de ilgimi çekti ve izini destanının beşiğinden bir hayli ötede, —Sırp sofuluğu oralara güzel sayılabilecek manastırlar dikmiş olsa bile yine de özde Yunan kalan o topraklarda— buldum...

— Athos tepesinde, diyerek araya girdi Mühendis. Marko Kraliyeviç'in kemikleri, ortaçağdan beri hiçbir şeyin değişmediği o Kutsal Dağ'ın oralarda bir yerde gömülü olmalı. Hiçbir şeyin değişmediği dedim ama, ruh güzelliğinden pek

eser kalmamıştır herhalde. İşte bugün bile hâlâ, altı bin kadar keşiş, başlarında topuzları, çenelerinden sarkan kıvrıcık sakallarıyla bundan yüzyıllar önce nesilleri tükenen dindar koñuyucuları Trabzon prenslerine dua ediyorlar orada. Unutkanlık denen şeyin sanıldığı kadar erken gelip çatmadığını görmek ve Haçlı Seferleri döneminden kalma bir prensliğin birkaç rahibin dualarında varlığını sürdürdüğü bir yerin dünyada bulunduğunu bilmek ne kadar huzur verici! Eğer yanılmıyorsam, Marko, Osmanlılar'a karşı bir savaşta öldü; Bosna'da ya da Hırvat topraklarında; ama son isteğı Ortodoksluğun Sina'sı olan o yerlere gömülmekti. Doğu denizlerinin tehlikeli kayalıklarını ve Türk kadirgalarının pusularını aşmayı başaran bir sandal taşımış cesedini oraya. Güzel öykü değil mi; neden bilmiyorum ama, bana Arthür'ün son seferini hatırlatıyor...

«Batı'da kahramanlar vardır; ama onlar ortaçağ şövalyelerinin demir zırhları gibi acımasız ilkelerle kuşanmışlardır sanki. Oysa bu Sırp, yalın bir yiğit olarak çıkar karşımıza. Marko'nun bir sıçrayışta yere yıktığı Türkler, dev bir meşe ağacının üzerlerine devrildiğini sanmış olmalılar. O zamanlar, Montenegro'nun Müslümanlar'ın elinde olduğunu size söylemiştim. Sırp çeteleri, Tzernagora'yı —ki ülkenin ismi bu Kara Dağ'dan gelir— ele geçirmek için göğüs göğüse çarpışacak sayıda değillerdi. Marko Kraliyeviç, istilacıya düşmanlık beslenen bu ülkede, yalancıkdan Müslüman olmuş Hristiyanlar'la, —yani ölüm ve her an gözden düşme tehlikesiyle yaşayan paşalar ve huzursuz memurlarla— gizli ilişkiler kuruyordu. Suçortaklarıyla yüz yüze görüşmek Marko için giderek bir zorunluluk haline gelmişti. Ancak iri kıyım bir erkek olması, dilenci, kör çalgıcı ya da güzelliğinden dolayı kolay olmakla birlikte kadın kılığında düşman içine sokulmasını engellemekteydi. Hem de dev gövdesini gören her-

kes onu hemen tanıyabilirdi. Kıyı şeridinin ıssız bir köşesine sandalla yanaşmak da düşünülemezdi. Kayalıkların içine pusur kurmuş sayısız nöbetçi, yalnız ve göze görünmeyen Marko için sürekli bir tehlike demektir. Ama sandalın görüldüğü yerde usta bir yüzücü de gizlidir mutlaka ve bu usta yüzücünün yerini bilse bilse ancak balıklar bilebilir. Marko dalgaları baştan çıkarırdı: İthakalı komşusu Ulysses kadar iyi yüzerdi. Kadınları da baştan çıkarırdı. Denizin karmaşık girintilerinden süzülerek, sık sık Kotor'a, dalgalar vurdukça nefes nefese kalıp iç geçiren, her yanı çürümüş ahşap bir eve giderdi. İşkodralı paşanın karısı gecelerini Marko'yu düşünerek, günlerini de onu bekleyerek geçirirdi. Denizin yumuşak öpücükleriyle buz kesen vücudunu yağlarla ovar, hizmetçilerinden gizli Marko'yu yatağına alır, ısıtır, casus ve suçortaklarıyla gece toplantıları yapması için ona kolaylık gösterirdi. Sabahın erken saatlerinde, ev halkı uyanmadan mutfığa inip Marko'nun sevdiği yemekleri yapardı. Marko, dulun yorgun ve ağır memelerine, kalın bacaklarına, alnındaki bitişik kaşlarına, o kuşkucu olgun kadın sevgisine katlanır, dua etmek için dizlerinin üstüne çömeldiğinde yere tüküren kadının karşısında öfkesini yenmek zorunda kalırdı. Ragusa'ya yüzerek gitmeyi tasarladığı gecenin öncesi gece, dul, her zamanki gibi ona yemek hazırlamaya indi. Gözüne biriken yaşlar alışageldiği titizliği göstermesini önlüyordu. Felaket bu ya, fazla pişmiş bir keçi eti çıkaracak oldu Marko'nun önüne. Marko içmişti. Sabrı taşıtı. Yemek suyunun yapış yapış ettiği elleriyle dolu saçlarından kavradığı gibi.

«— Şeytanın köpeği kadın, bana asırlık keçi mi yedireceğini sandın yoksa? diye bağırdı.

«— Güzel hayvandı, diye cevap verdi dul; sürünün en körpesiydi.

«— Senin o Allahın belası büyücü etin gibiydi tıpkı. Kayış gibiydi. Dumanı tıpkı senin etin gibi lanet tütüyordu, diye

kükredi sarhoş Hıristiyan genci. Sen de onun gibi cehennem ateşinde yansan da kurtulsak!

«Ve bir tekmede, et tabağını denize açılan pencereden dışarı fırlattı.

«Dul, tahta döşemenin üzerindeki yağ lekelerini ve ağla-
maktan şişen yüzünü sessiz sessiz silmeye koyuldu. Sevi-
şirlerken de bir önceki geceden ne daha az ateşli, ne de
daha az sevecen davrandı. Şafakta, kuzey rüzgârları körfez
dalgalarını isyana sürüklerken, tatlı sesiyle Marko'ya gidi-
şini geciktirmesini öğütledi. Marko razı oldu. Günün sıcak
saatlerinde, öğle uykusu için gene yatağına yattı. Uyanıp
da, kepenklerle gelip geçenlerin bakışlarından gizlenen pen-
cerenin önünde tembel tembel gerinmeye başladığında, birden
yatağanların ısıltısını gördü. Bir manga Türk askeri evi ku-
şatmış, bütün çıkışları tutmuştu. Marko, denizden bir hayli
yüksekteki balkona koştu. Sıçrayan dalgalar şimşek gibi
gümbürdeyerek kayalıkların üzerine vurup dağılıyorlardı.
Gömleğini yırtmasıyla, bu havada deyme sandalın çıkmaya
cesaret edemeyeceği denize kendini fırlatması bir oldu. Dağ-
lar yuvarlandı aşağı doğru; dağların üzerinden yuvarlandı
Marko. Dul önde, askerler evi altüst ettiler, fakat kaybolan
devin en ufak izine rastlayamadılar. Sonunda yırtık gömlek
ve içeri göçmüş balkon demirleri sayesinde buldular onun
izini. Korku ve pişmanlık naraları atarak kıyıya koştular.
Dalgalar gitgide büyüyerek ayaklarına kapaklandıkça, el-
lerinde olmaksızın gerisin geri sürükleniyorlardı. Rüzgârın
uğultuları, Marko'nun kahkahaları, küstah köpükler ise onun
yüzlerine fırlattığı balgamlardı sanki. Marko iki saat bo-
yunca tek kulaç atamadan dalgalarla boğuşup durdu. Düş-
manları başına nişan alıyor, gelgelelim rüzgâr estikçe he-
deflerini ıskalıyorlardı. Denizin yeşil harmanında bir batıyor
bir çıkıyordu Marko. En sonunda dul, başörtüsünü bir Ar-

navut'un uzun ve esnek kayışına sıkı sıkı düğümledi. Becerikli bir ton balığı avcısı Marko'yu bu ipekten kemendin boğumlarına isabet ettirerek yakaladı. Boğulmuş gibi duran yüzücü de kendisini sürükleye sürükleye kumsala taşımalarına boyun eğer göründü. Ülkesinin dağlarındaki av eğlentilerinde Marko, çoğu kez, vurulmamak için ölü taklidi yapan hayvanlar görmüştü. Bu hileye sarılmaktan başka çaresi kalmamıştı artık. Türkler'in kıyıya taşıdıkları soluk yüzlü genç adam, üç günlük bir ceset gibi buz kesmişti, kaskatıydı. Köpüklerle kirlenmiş saçları oyuk şakaklarına yapışmıştı. Donuk gözleri, gökyüzüyle akşamın dev hacmini yansıtmaz olmuştu. Deniz tuzunun kuruttuğu dudakları, kenetli çenelerinde hareketsizleşmişti. Kolları, halsiz, iki yanına düşmüş, sarkmıştı. İri yapılı göğsü kalbinin duyulmasını önlüyordu. Köyün ileri gelenleri çömeldiler; uzun sakalları Marko'nun yüzünü gıdıklıyordu. Sonra, hep birden başlarını göğe kaldırarak, bir ağızdan, benzer sesleriyle,

«— Allah! Öldü; çürümüş bir kirpi gibi, çiğnenmiş bir köpek gibi, diye bağırıyorlar. Leşleri temizleyen denize atalım bunu, toprağımızı lekelemesin artık.

«Ama kötü kalpli dul ağlamaya, çok geçmeden de kahkahalarla gülmeye başlamıştı

«— Marko bu. Bir fırtınayla öleceğini, bir boğum kementle boğulacağını mı sandınız. Böyle yattığına bakmayın. Ölü değil o. Denize atarsanız, beni, şu zavallı kadını baştan çıkardığı gibi, denizleri de baştan çıkarır; dalgalar da onu gerisin geriye ülkesine götürürler. Çekiç çivi getirin, çarmıha gerin şu köpeği. Artık yardımına gelmeyecek olan o Tanrı'sını nasıl çarmıha gerdilerse, bunu da öyle çarmıha gerin de, bakın bakalım, dizleri acıdan boğum boğum olmayacak mı, bakın bakalım, lanetlenmiş ağzı naralar kusmayacak mı?..

«Cellatlar, bir sandal tamircisinin tezgâhından çekiç çivi

aldılar ve genç Sırp'ın ellerini çivilediler, ayaklarının çeşitli yerlerine de sivri taşlar sapladılar.

«İşkence altındaki gencin bedeni hiç kımıldamamıştı; al-dırmaz yüzünde ufak bir kıpırtı bile yoktu. Kan bile yara-larından azar azar, yavaş yavaş, arada bir damlalarla sı-zıyordu. Çünkü Marko kalbine olduğu kadar damarlarına da söz geçirebilirdi. Tam bu sırada, köy ileri gelenlerinin en yaşlısı elindeki çekici bıkkınlıkla fırlatarak haykırdı

«— Bir ölüyü çarmıha germeye kalkıştık. Allah günah-larımızı affetsin! Cesedin boynuna bir taş bağlayalım, de-nizin uçurumu alsın götürsün hatamızı ve deniz bir daha geri getirmesin bize onu.

«— Marko Kraliyeviç'i çarmıha germeye çekiş çivi yet-mez; dedi kötü kalpli dul. Korlar alıp göğsünün üstüne koyun da, bakın bakalım, savunmasız bir böcek gibi acıdan kıvrın-mayacak mı?..

«Cellatlar, bir kalafatçının fırınından korlar getirdiler ve denizin kaskatı ettiği Marko'nun göğsüne korlardan bir çem-ber çizdiler. Korlar yandı, sonra söndü. Ölürken kararan kırmızı güller gibi kapkara kesildiler. Tıpkı büyücülerin dans ederken kırlara çizdikleri halkalar gibi, Marko'nun göğsün-de gitgide kararan bir halka belirdi. Ama delikanlı inle-medi. Kirpikleri bile kımıldamadı.

«— Allahım! dedi cellatlar, günah işledik; çünkü Al-lahım, yalnızca, yalnızca sen işkence edebilirsin ölülere. Ye-ğenleri ve amca oğulları bu zorbalığımızın hesabını sora-caklardır bize: Onu yarı yarıya taşla dolu bir çuvala koya-lım ki, deniz bile bilmesin yutmasını istediğimiz cesedin ki-min nesi olduğunu.

«— Lanetli adam, dedi dul. Bir kolunu salladı mı çuvalı paramparça eder bu. Taşları da bir bir tükürür ağzından. İşe yaramak istiyorsanız, köyün genç kızlarını getirin, çem-

ber olup dans etsinler kumsalda; bakalım aşk hâlâ işkence ediyor mu bedenine?..

Genç kızlar çağırıldı. Hemen bayramlık elbiselerini giyindiler; kavallar davullar getirdiler. Cesedin etrafında dans etmek için el ele tutuştular; içlerinden en güzeli, elinde kırmızı bir mendille öne geçti. Arkadaşlarından bir baş boyu uzundu. Kestane rengi saçları, bembeyaz bir boynu vardı. Sıçrayan bir geyik, uçan bir şahin gibiydi. Marko hiç kılmıdamadı; ama kızın çıplak ayaklarının dokunuşunu duyuyor, kalbi göğsüne sığmaz oluyor, kalp atışları düzensizleşiyor, seyedenlerin kalbinin sesini işitmesinden korkmaya başlıyordu. Dudaklarında elinde olmaksızın mutlu bir insanın acı gülümsemesi belirdi. Dudakları bir öpücük arar gibi titremeye başladı. Güneş yavaş yavaş battığından, günbatımının alacasında, cellatlarla dul, bu hayat belirtisinin henüz farkına varmamışlardı. Ama Ayşe'nin açık renk gözleri bir an olsun ayrılmadı genç adamın yüzünden; yakışıklı bulmuştu onu. Marko'nun yüzündeki bu gülümsemeyi gizlemek için kırmızı mendilini ansızın onun dudaklarına düşürdü; sonra da gururlu sesiyle,

«— Ölü bir Hristiyan'ın çıplak yüzü önünde dans etmeyi kabul edemem, bu yüzden örttüm dudaklarını, onun dudaklarını görmeye tahammül edemiyorum, dedi.

Gelgelelim, cellatların dikkatini başka yere çekmek için, bir de kumsalı terketmek zorunda kalacakları ezan vaktine kadar oyalansınlar diye, dansını sürdürdü. Sonunda, minarenin tepesinden bir ses, tapınma vaktinin geldiğini haykırdı. Adamlar, kaba saba camiye doğru yürüdüler. Genç kızlar art arda, ayaklarını sürüye sürüye şehre doğru gittiler. Ayşe, başını sık sık arkaya çevirerek uzaklaştı. İkna olmayan dul, sahte cesedi gözetlemek için kumsalda kaldı. Marko ansızın ayağa fırladı: Sağ eliyle sol elindeki çiviye çektiği

DOĞU ÖYKÜLERİ

gibi çıkarıp, dulun kızıl saçlarına yapışarak alnına soktu. Sonra ayaklarına mıhladıkları sivri taşları sökerek dulun gözlerini oydu. Cellatlar döndüklerinde, kumsalda çıplak bir yiğit cesedi yerine, yaşlı bir kadının çırpma çırpma kasılıp kalmış ölüsünü buldular. Marko'nun sonradan ülkeyi fethederek gülümsemesine sebep olan genç kızı alıp kaçırdığını ayrıca belirtmeye gerek yok. Zaten, ne kazandığı zafer, ne de elde ettiği mutluluk, bana dokunaklı gelen, o ince davranış. İşkence altındaki bir insanın dudaklarında arzunun en tatlı ızdırap olduğunu kanıtlayan o gülümseyiş.

Bakın akşam oluyor. Şu Kotor kumsalında, korların ısıltısında çalışan o cellat güruhunu, dans eden genç kızı ve güzelliğe katlanamayan delikanlıyı hayal etmek sanki hâlâ mümkün.

— Garip bir öykü, dedi Arkeolog. Ancak bu sizin anlattığınız, öykünün oldukça yeni bir çeşitlemesi herhalde. Bir başkası olsa gerek; daha ilkel bir çeşitleme; ben bir araştırayım.

— Yanılıyorsunuz, dedi Mühendis. Geçen kış, Doğu Ekspresi'ne tünel açma işi için köyde kaldım. Köy sakinlerinin bana anlattıkları biçimde aktardım size. Sizin Yunanlı yiğitlerinize dil uzatacak değilim Lukiyadis. En ufak olayda çadırlarına girip saklanırlar, arkadaşlarının ölümleri önünde acıyla avaz avaz bağırlar, düşmanlarının cesetlerini zaptedilmiş kentlerin etrafında sürüklerlerdi. Ama inanın bana dostum, İlyada'da eksik olan Akhilleus'un ufak bir gülümseyişidir

ÖLÜNÜN SÜTÜ

Bejli grili turist kabileleri Ragusa'nın anacaddesinde. şerit halinde uzayıp gidiyordu. Dükkân kapılarında rüzgârla salınan zengin görünümlü, işlemeli ceketler ve sutaşlı başlıklar, gemideki maskeli balolar için değişik kılık, ya da ucuz hediyelik eşya peşinde koşan turistlerin gözlerini kamaştırıyordu. Böylesine sığağa, ancak cehennemde rastlanabilirdi. Herzegovin'in çıplak tepeleri, Ragusa'yı alev alev yanan aynaların ateşine hapsedmişti. Philip Mild, birkaç sineğin boğucu yarı karanlıkta vızıldadığı bir Alman lokantasından içeri girdi. Lokantanın taraçası, tuhaf bir karşıtlık sonucu Adriyatığe bakıyordu; orada, hiç beklenmedik bir yerde, şehrin ortasında birdenbire ortaya çıkmıştı; ancak ansızın ortaya serilen bu uçarı mavi, pazar yerinin alaca bulacasına yeni bir renk katmaktan başka bir işe yaramamıştı. Neredeyse dayanılmaz beyazlıktaki martıların temizlediği öbek öbek balık artığı yığınlarından pis bir koku yükseliyordu. Açık denizde en ufak bir esinti bile yoktu. Philip'in kamara arkadaşı Jules Boutrin, yuvarlak çinko bir masaya oturmuş, uzaktan, denizin üstünde yüzen kocaman bir portakalı andıran güneş şemsiyesinin gölgesinde içki içiyordu.

— Bana bir öykü daha anlatın dostum, dedi Philip; bir iskemleye bütün ağırlığıyla çöktü. Bir viskiyle denize karşı bir öyküye ihtiyacım var... Güzel, ve gerçekle ilintisi mümkünse az olan, demin rıhtımda satın aldığım gazetelerdeki çelişkili ve vatanseverce yalanları unutturabilecek cinsten bir öykü olsun... İtalyanlar, Slavlar'a küfrediyor, Slavlar Yunanlılar'a, Yunanlılar Alman ve Ruslar'a; Fransızlar da Almanlar'a ve bir o kadar da İngilizler'e... Hepsi de haklı herhalde... Neyse, başka şeyden konuşalım; dün, merak içinde, o şey türbinlerini görmeye gittiğiniz Üsküp'te ne yaptınız?

— Hiç, dedi Mühendis; ne olacağı belirsiz baraj çalışmalarına bir göz atmaktan başka hiçbir şey! Vaktimin büyük bölümünü bir kule aramakla geçirdim. Üsküp Kulesi'nin hikâyesini Sırlı kadınların ağzından o kadar çok dinlemişim ki, çentikli tuğlalarını gözlerimle görmek ve söylendiği gibi, orada çizgi halinde bir kül yığınının bulunup bulunmadığını bilmek istiyordum... Ancak, geçen zaman, savaşlar ve çiftliklerinin duvarlarını pekiştirmeye pek meraklı olan yöre köylüleri, taş üstünde taş bırakmamışlar. Şimdi anısı sadece masallarla ayakta durabiliyor... Ha, sırası gelmişken Philip, genellikle anlayışlı diye nitelendirilen bir anaya sahip olma şansını tattınız mı siz de?

— Ne tuhaf soru, diye çıkıştı umursamazlıkla genç İngiliz. Annem, güzel, ince, makyajlı ve bir vitrin camı gibi katıdır. Başka ne söyleyeyim istiyorsunuz? Birlikte sokağa çıktığımızda beni onun erkek kardeşi sanırlar.

-- Tamam, siz de bizim gibisiniz. Bazı aptalların çağımızın şiirden yana eksikli olduğunu ileri sürdüklerini düşünüyorum da... Sanki gerçeküstücüleri, peygamberleri, film yıldızları ve diktatörleri yokmuş gibi... İnanın bana Philip, eksiğimiz: Gerçekler. İpek, yapay; yiyecekler iğrenç dere-

cede sentetik; mumyaların içine tıktırılan besin değeri yüksek öteberiyi andırıyor, ve mutsuzlukla yaşlılığa karşı, kırk kırk yaran titizliklerle korunan kadınlarımız bundan böyle yaşamıyorlar artık. İnsanın çocuğu olmaktan gurur duyduğu, o bol gözyaşlı ve bol sütlü yaratıklara artık yalnız barbar ülkelerin destanlarında rastlanır oldu... Nerede duymuştum, hani bir şair varmış, hiçbir kadını sevmezmiş, çünkü dünyaya bir gelişinde Antigone'yi tanımış?.. Benim gibi biri olsa gerek... Andromak'tan Grizelda'ya kadar birkaç düzine ana ve sevgili, gerçek diye yutturulan bu taşbebekler konusunda zor beğenir yaptı beni.

«Sevgili olarak Isolde, kızkardeş olarak da Aude... Evet; ama benim ana olarak istediğim, Arnavutluk destanından küçücük bir kız, bu yöreden genç bir bey karısı...

«Üç erkek kardeşiler ve Türk yağmacılarını gözetleyebilecekleri bir kule yapmaya çalışıyorlardı. İşe kendileri girişmişlerdi, ya el emeği bulunmaz diye, ya pahalı olduğundan, ya da has köylüler olarak yalnız kendi bileklerine güvenebildiklerinden... Karıları da nöbetleşe yiyecek getiriyordu onlara. Ama işin çatıya bir balya ot koyacak kadar ilerlediği her sefer, dağın büyücüleriyle gece rüzgârları, kulelerini Tanrı'nın Babil'i yıktığı gibi yerle bir ediyordu. Bir kulenin ayakta kalmamasının birçok sebebi vardır. İşçilerin beceriksizliği, arazinin kötü niyeti, ya da taşları bitişiren çimentonun eksikliği suçlanabilir. Ama Sırp, Arnavut ve Yunanlı köylüler böyle bir felakete yalnızca tek bir sebep yakıştırırlar: Bu, kule temellerine Kıyamet Günü'ne kadar böylesine sağlam taştan bir zırhı taşıyabilecek bir kadın ya da erkek iskeleti hapsedilmedikçe, yapının yıkılacağıdır. Yunanistan'da, Arta'da, genç bir kızın etrafına örülmüş bir köprü gezdirirler insana. Çatlaklarının birinden bir perçem fışkırır; suyun üstünde sarışın bir bitki gibi salınır... Üç erkek

kardeş birbirlerine korkuyla bakmaya başlamışlardı. Bitmemiş duvarın üstüne gölgeleri yansıyacak diye ödleri kopuyordu, çünkü yerleşik inançlara göre, insan yapım halindeki bir yapıya, kazara, hani ruh denilen o karanlık uzantısını hapsedebilir ve gölgesi böylece hapsolmuş bir kişi kara sevdaya tutulmuş bir zavallı gibi ölüverirdi.

«Akşamları, üç kardeşin her biri, ateşten mümkün olduğu kadar uzağa oturuyordu. Arkalarından biri sessizce yaklaşır da gölgelerinin üzerine çuval fırlatıp, gölgelerini kara birer güvercin gibi yarı yarıya boğup götürür diye korkuyorlardı. İşte gösterdikleri çaba azalıyor ve artık yorgunluğun yerini alan boğucu sıkıntı, esmer alınlarını ter içinde bırakıyordu. Nihayet günün birinde, kardeşlerin büyüğü küçükleri etrafına toplayarak şöyle dedi :

«— Kardeşlerim, kanla, sütle, doğumla bağlı olduğum kardeşlerim benim, eğer kulemiz yarım kalırsa, Türkler yeniden gölün sazlıklar arasında gizlenen şu geçit yerine sokulacak, kızlarımızın ırzına geçecek, yarınki ekmeğimizin vaadini tarlalarımızda yakıp, köylümüzü bostanlıklarımızın korkuluklarında çarmıha gerecek, kargalara yem edecekler. Kardeşlerim, hepimizin birbirine ihtiyacı var. Bir yonca üç yaprağından birini olsun feda edebilir mi kardeşlerim. Ama her birimizin omuzları ve güzel enseleri yük taşımaya alışkın olan güçlü kuvvetli birer karısı var. Şimdilik hiçbir şeye karar vermeyelim kardeşlerim. Seçimi, Tanrı adına iş gören o kukla adama, Rastlantı'ya bırakalım. Yarın şafak vaktinde, karılarımızdan bize yiyecek getirecek olanını yakalayıp kulenin temellerine gömeceğiz. Küçük kardeşlerim, sizden, bir gece için ağzınızı sıkı tutmanızı ve günbatımında hâlâ nefes alıyor olma ihtimali topu topu üçte iki olan karıcığınızı iç geçirmeler ve gözyaşlarınızla fazla sevip sarmamanızı istiyorum.

«Böyle konuşmak kolaydı onun için; çünkü genç karısından gizliden gizliye nefret ediyor, ondan kurtulup, yerine kızıl saçları olan güzel bir Yunanlı kız almak istiyordu. Ortanca kardeş de karşı çıkmadı; çünkü eve gider gitmez karısına haber vermeyi şimdiden aklına koymuştu. Karşı çıkan küçük kardeş oldu, çünkü verdiği sözü tutmayı alışkanlık edinmişti. Ortak yapıtları uğruna hayattaki en sevgili varlıkları feda eden ağabeylerinin yüce gönüllülüğü karşısında yumuşayarak yola geldi ve bütün gece ağzını açmayacağına söz verdi.

«Çadırlarına, günbatımının ölü ışığının tarlalara bir hortlak gibi korku saldığı saatlerde döndüler. Ortanca kardeş çadırına oldukça öfkeli girdi ve hışımla karısına çizmelerini çıkarmasını emretti. Ayakkabılarım karısının yüzünün ortasına fırlatarak konuştu :

«— Sekiz gün oldu, hâlâ aynı gömleği giyiyorum; neredeyse pazar gelecek, hâlâ beyaz bir gömlek giymek nasip olmadı. İşe yaramaz kadın, yarın güneşle birlikte çamaşır sepetini alıp göle gidecek, tokacın ve fırçanla akşama kadar orda kalacaksın. Çeşmenin başından bir karış olsun ayrılırsan, kendini ölmüş bil.

«Ve kadın titreyerek yarın bütün günü çamaşıra ayıracığına söz verdi.

«Büyük, öpücüklerinden bıktığı ve tombullaşan gövdesinin güzelliğinden artık hiç hoşlanmadığı karısına hiçbir şey söylememeye kararlı olarak döndü çadırına. Ama bir zaafı vardı: Rüyasında konuşurdu. Şişman Arnavut karısı o gece uyumadı, çünkü kocasının neden hoşuna gitmediğini, ona ne yaptığını düşündü hep. Birden kocasının yatak örtüsünü üstüne çekerek homurdandığını duydu

«— Canım benim, benim biricik, küçücük yüreciğim, az dayan; yakında dul kalacaksın... Şu bizim kara karıdan,

kulenin tuğlaları sayesinde kurtulunca, nasıl da rahatlaya-
cağız seninle...

«Ama küçük, çadırına, yolda omuzunda orağıyla tarla-
sını biçmeye giden ölümün ta kendisine rastlamış gibi, sol-
gun ve başı öne eğik döndü. Söğüt dalından beşikte uyuyan
oğlunu öptü; karısını şefkatle kollarının arasına aldı ve ka-
rısı bütün gece, onun başını kalbine dayayarak ağladığını
duydu. Ancak, ince düşünceli kadın, bu büyük acının sebe-
bini sormadı kocasma, çünkü onu içini dökmeye zorlamak
istemiyordu ve acılarını dindirmek için bu acıların ne oldu-
ğunu bilmeye ayrıca ihtiyacı yoktu.

«Sabah, üç kardeş kazmalarını çekiçlerini alıp kule yö-
nüne doğru yola koyuldular. Ortanca kardeşin karısı çamaşır
sepetini hazırlayarak, büyüğünün ayaklarına kapanmaya
gitti :

«— Ablacığım, canım ablacığım, erkeklere yemek götür-
me sırası bugün bende; ancak kocam beni ölümle tehdit ede-
rek beyaz çuhadan gömleklerini yıkamamı emretti; sepetim
işte hep bu gömleklerle dolu.

«— Kardeşim, canım kardeşim, dedi büyüğün karısı; er-
keklerimize yemek götürmeyi seve seve kabullenirdim, ama
dün gece dişlerimin arasına bir şeytan girmiş... Uy, uy, uy
diye acıdan haykırmaktan başka bir şey yapamıyorum...

«Ve işi daha fazla ağdalandırmadan, küçüğün karısını
çağırmak için ellerini cırpı :

«— Küçük kardeşimizin karısı, dedi; bizim küçük kar-
deşimizin küçücük karıcığı, erkeklerimize yemek götürmeye
bizim yerimize sen gidiver, çünkü yol uzun, bacaklarımız
dermansız, ve biz senin kadar genç, senin kadar ince belli
değiliz. Sen git küçücüğüm, ve biz sepetini güzel yiyecek-
lerle dolduralım ki, erkeklerimiz seni gülerek karşılasınlar.
Açlıklarını gidermek için muştucu sen seçildin.

«Sepet balda kavrulmuş göl balıklarıyla, Korintos üzüm-leriyle, sarmalarla, keçi peynirleri, tuzlu badem çörekleriyle dolduruldu. Genç kadın, çocuğunu şefkatle eltilerinin kollarına bırakarak, yalnız başına, başında yükü, boynunda kut-sanmış bir gerdanlık gibi kimseye görünmeyen çepeçevre yazgısıyla yola koyuldu. Bu gerdanlığın üstüne, Tanrı onu bekleyen ölümün şeklini, göklerdeki yerini kendi elleriyle kazıyordu belki de.

«Üç erkek uzaktan küçücük bedenini görür görmez ona doğru koştular. İlk ikisi hesaplarının başarıya ulaşmış olduğunu düşünüyor, en genciye Allaha dua ediyordu. Büyük, gelenin kara karısı olmadığını anlayınca içinden beddua etti, ortancaysa çamaşırcısını bağışladığı için Allahına yüksek sesle şükretti. Ama küçük, diz çökerek, genç karısının kalçalarına sarıldı ve inildeverek af diledi. Sonra kardeşlerinin ayaklarına kapanarak merhamet diye yalvardı. En sonunda, doğrularak bıçağının çelik ucunu güneşe tuttu. Bıçak pırıl pırıl yandı. Boynuna inen bir çekiç darbesiyle yolun kenarına fırlayarak yığılıp kaldı. Neye uğradığını şaşırان genç kadın sepetini savurmuş, dağılan yiyecekler sürünün köpeklerine yaramıştı. Olup biteni anlayınca ellerini göğ-e kaldırarak,

«— Kardeşler, ben ki bir sözünüzü iki etmedim, ben ki size itaatte kusur etmedim, rahibin kutsal sözüyle, nikâhm yüzüğüyle kardeşlerim olanlar, beni öldürmeyin; babama haber salın, dağda boy başıdır, isterseniz benim yerime kurban edecek bin kadın bulur size. Beni öldürmeyin. Öyle çok seviyorum ki hayatı. Benimle sevgilim arasına komayın şu ağır taşları.

«Ama ansızın sustu; çünkü yolun kenarına boylu boyunca uzanmış genç kocasının göz kapaklarının hareketsizleştiğini, siyah saçlarının kanı ve beyninin beyazıyla kirlendi-

ğini görmüştü. O zaman, bağırmadan, gözyaşı dökmeden, iki kardeşin kendisini kulenin değirmi duvarları içine oyulmuş yuvaya götürmelerine boyun eğdi. Ölecek kendi olduktan sonra ağlamanın ne yararı vardı? Ama kırmızı sandaletli ayaklarına ilk tuğlayı yerleştirdikleri sırada, birden oyuncu bir köpek gibi pabuçlarını kemirme âdeti olan oğlu aklına geldi. Yanaklarından dökülen sıcacık gözyaşları, bir malanın taşın üzerinde düzleyedurduğu harca karıştı.

«— Eyvah! Küçücük ayaklarım, dedi. Artık beni dağın tepesine, kendimi sevgilime bir an önce göstermeye götüremeyeceksiniz; akan suyun serinliğini artık hissetmeyeceksiniz, Yeniden Canlanış Günü sabahında yalnız melekler yıkayacak sizi.

«Tuğla ve taş karışımı, şimdi simli bir etekliğin örttüğü dizkapaklarma kadar yükselmişti. Yuvasının kuytusunda dimdik duran kadın, mihrap arkasındaki bir Meryem'i andırıyordu.

«— Elveda canım kucağım, dedi genç kadın. Oğlumu artık sallamayacaksın; gölgelerle besinleri veren o güzelim bostan ağaçları altına oturup yemesi tatlı meyvelerle duramayacağım artık seni.

«Duvar biraz daha yükselirken genç kadın devam etti

«— Elveda iki yanımdan sarkan sevgili küçük ellerim, artık yemek pişiremeyecek, yün eğiremeyecek, sevgilimi saramayacak olan ellerim benim. Elveda artık doğumu ve aşkı tadamayacak olan kalçalarım ve sen karnım... Dünyaya getirmek istediğim küçümenler, biricik oğluma verebilmek istediğim küçük kardeşler, bana mezar olan bu hapiste can yoldaşlarım olacaksınız ve burada kıyamet gününe kadar ayakta, uykusuz kalacağım ben.

«Taş duvar şimdiden memelerine varmıştı. O an genç kadının belden yukarısını bir ürperme aldı ve yalvaran göz-

leri, göğre açılan kollarının hareketine eş bir bakışla büyüdüler.

«— Kayınbiraderlerim, dedi, bana değil, ama ölen kardeşinize saygınız varsa, çocuğumu düşünün ve acıdan öldürmeyin onu. Memelerime duvar örmeyin kardeşlerim, işlemeli gömleğimin altında bırakın çıplak kalsınlar ve her gün şafakta, öğle vaktinde, günbatımında, söyleyin oğlumu buraya getirsinler. İçimde hayat veren bu süttten birkaç damla kaldıkça, dünyaya getirmiş olduğum çocuğu beslemek için memelerimin ucuna inecektir. Sütüm kalmayınca da çocuk ruhumu emecektir. Kabul edin kötü kardeşler; eğer kabul ederseniz kocamla ben, sizinle Allah katında karşılaştığımız gün kötülüğünüzü yüzünüze vurmayız, o gün size sitemkâr davranmayız.

«Kardeşler utanarak bu son isteği yerine getirmeyi kabul ettiler ve memelerinin olduğu yerde iki tuğlalık bir boşluk bıraktılar. Genç kadın aynı anda fısıltıyla konuşmaya başladı :

«— Canım kardeşler, tuğlalarınızı dudaklarımın önüne yerleştirin, çünkü ölümlerin öpücükleri hayatta kalanları korkutur, ama sütümün oğluma yarayıp yaramadığını görebilmem için gözlerimin önünde boşluk bırakın.

«Dediği gibi yaptılar ve gözlerinin olduğu yeri boş bıraktılar. Günbatımında, anasının her zamanki emzirme saatinde iki kenarı keçilerin yediği bodur çalılarla kaplı tozlu yoldan getirdiler çocuğu ve kadıncağz küçücüğünü sevinç çığlıklarıyla, iki kardeşe dua ederek selamladı. Ilık ve sert memelerinden süt dalgaları boşandı ve çocuk yüreğinden bir parça gibi göğsüne yaslanıp uykuya dalınca, kadın, kalın tuğla duvarların tizleştirdiği sesiyle şarkı söyledi. Bebek göğsünün ucunu bırakınca da uyuması için çadır yerine götürülmesini buyurdu. Ama sevecen ninni gece boyunca tekdüze titreşti durdu yıldızların altında ve uzaktan uzağa çocuğun

ağlamasını önledi. Sabah olunca artık şarkı söylemedi ve halsiz sesiyle Vanya'nın geceyi nasıl geçirdiğini sordu. Bir sonraki gün sustu; ama hâlâ nefes alıyordu; çünkü nefesiyle dolan memeleri çıkıp iniyorlardı göğüs kafesinde. Birkaç gün sonra nefesi uçup sesiyle buluştu ama hareketsiz memeleri tatlı verimliliklerinden hiçbir şey yitirmemişlerdi ve memelerinin arasında uyuyan çocuk hâlâ kalbini işitiyordu. Sonra hayatla onca uyumlu bu kalp atışları da seyrekleşti. Fersiz gözleri yıldızların susuz bir kuyudaki yansımaları gibi söndüler ve deliğin orada, artık gökyüzüne bakmayan cam cam olmuş iki göz kaldı. Sonra bu gözler de sulandılar ve yerlerini diplerinde ölümün görüldüğü iki oyuğa bıraktılar. Ama genç diri memelere hiçbir şey olmadı ve iki yıl boyunca, —çocuk kendiliğinden süttten kesilinceye kadar— şafakta, öğleyin ve gurupta mucizeli akış devam etti.

İşte ancak o zaman yıpranan gırtlak ufalandı; tuğlaların kenarında da bir tutam beyaz külden başka bir şey kalmadı. Yüzyıllarca gözü yaşlı analar gelip mucizeli sütün kızıl tuğlalara çizmiş olduğu oyuklarda parmak gezdirdiler; sonra kule de silindi ve temel duvarların ağırlığı bu incecik kadın iskeletine abanmaz oldular. En sonunda, narin kemikler —onlar da dağıldılar— ve şimdi buralarda, bu cehennem sıcağında bunalan ihtiyar bir Fransız'dan başka kimse yok. Usandırıncaya kadar önüne ilk çıkana bu öyküyü anlatıyor; şairlere Andromak'ın gözyaşları kadar gözyaşı esinleyen bu öyküyü.

Bu sırada, iki adamın dirseklerini dayayarak oturdukları masaya korkunç kirlilikte paçavralara bürünmüş bir çingene kadın yanaşmıştı. Kollarında, gözleri yırtık pırtık bez sargılar ardında kaybolmuş bir çocuk vardı. Kadın, sefil olup da bey gibi yaşayan ırklara özgü o küstah, kölemsi tavırla önlerinde ikiye katlanırken sarı etekliği yerleri süpü-

ÖLÜNÜN SÜTÜ

rüyordu. Mühendis, kadının duadan bedduaya doğru yükselen sesine aldırış etmeden sert bir el hareketiyle itti onu. İngiliz bir dinar sadaka vermek için geri çağırıldı.

— Ey koca hayalperest, neler oluyor size böyle? dedi sabırsızlıkla. Memeleriyle gerdanlıklarının sizin Arnavut kadın kahramanınızdan geri kalır yanı yok, hem yanındaki çocuk da kör.

— Tanıyorum bu kadını, diye cevap verdi Jules Boutrin. Ragusa'daki bir doktor bunun öyküsünü anlatmıştı bana. Ay-lar var, gelip geçen merhamet etsin diye, çocuğun gözlerine, bakışlarını çakmak çakmak yapan yakılar yapıyor. Çocuk henüz görüyor ama, bu gidişle kadının dileği yerine gelecek. O zaman da kadın ekmek parasını sağlama almış olacak, hem de bir ömür boyu, çünkü sakat bakımı para getiren bir meslek. Ana var, ana var.

PRENS GENCİ'NİN SON AŞKI

Asya'nın gelmiş geçmiş en büyük çapkınlarından Ziyabar Genci, hayatının ellinci yılında artık yavaş yavaş ölmesi gerektiğinin farkına varmıştı. Birbiriyle çelişen onca sadakatsizliğin arasında o kadar çok sevmiş olduğu Prenses Menekşe Murazaki ondan daha önce davranarak şu zorluklarla dolu değişken hayatta aradığını az çok bulmuş ölülerin gittiği o cennetlerden birine göçmüştü. Genci, karısının gülümseyişini, ya da ağlamadan önce yüzünü buruşturmasını hatırlamakta güçlük çektiğinden olacak azap ve pişmanlık duyuyordu. Tıpkı kendisinin, gençlik yıllarında, babasını yeniyetme bir imparatoriçeyle aldattığı gibi, üçüncü karısı Batı Sarayı Prensesi de onu genç bir akrabasıyla aldatmıştı. Aynı oyun yeniden hayat sahnesindeydi işte: Ancak bu sefer yaşlı rolünden başkasını oynayamayacağını anlamıştı Genci. Yaşlı adam rolündense hayalet rolünü yeğler olmuştu. İşte bu yüzden bütün mallarını dağıttı, hizmetkârlarını savdı ve son günlerini özellikle dağ yamacına yaptırmış olduğu gözden uzak bir kulübede geçirmek üzere yola düştü. Peşinde onunla birlikte gençliklerinin de elden gittiğini bir türlü kabul edemeyen iki üç dostuyla şehrin sokaklarından geçti.

Sabahın erken saatleri olmasına karşın kadınlar, yüzlerini kepenklerin ince tahtalarına yapıştırmış, yüksek sesle Genci'nin hâlâ güzel adam olduğunu mırıldanıyorlardı. Bu da Genci'ye gitme vaktinin geldiğini bir kez daha hatırlatıyordu zaten.

Vahşi kır manzarası ortasındaki gözden uzak kulübeye üç günde varıldı. Kulübe asırlık bir karaağacın dibinde yükseliyordu. Mevsim sonbahar olduğundan bu güzel ağacın yaprakları kulübenin samandan yapılma damını örtmüştü, silme altından bir çatıya dönüştürmüştü. Yalnızlıklarla geçen bu hayat, fırtınalı gençliğinde, dış ülkelerde geçen sürgün günlerinden bile daha zor ve basit geldi Genci'ye. Böylece bu kibar adam, çoktandır eksikliğini hissettiği, her şeyden vazgeçmek anlamına gelen o eşsiz lüksü nihayet yaşamaya başlayabildi.

Çok geçmeden ilk soğuklar hissedilir oldu. Dağın yamacı, kışın giyilen vatkalı elbiselerin enli katları gibi karla örtündü. Sis güneşi sildi. Şafak vaktinden günbatımına kadar Genci, bir maltızın sönük parıltısında Kutsal Yazılar'ı okuyor, bu sofuca ayetlerden en acıklı aşk dizelerinden bile alamadığı tadı alıyordu. Ancak çok geçmeden, —sanki narin gözdeleri için döktüğü bütün o gözyaşları gözlerini dağlamışçasına, görme yetisini yavaş yavaş yitirdiğini anladı. Artık, karanlıkların kendisi için ölümden önce başlayacağı gerçeğine katlanması gerektiğini kavramıştı. Arasına, başkentten,— soğuk ve yorgunluktan şişmiş yara bere içindeki ayakları üzerinde sürüklenen bir haberci geliyor, önünde saygı ile eğilip, kendisini öbür dünyanın ebedi ve belirsiz dostlarından önce, bu dünyada son bir kez görmek isteyen dostlarından haber getiriyordu. Gelgelelim Genci, bundan böyle dostlarının önünde merhamet duyulacak ya da saygı gösterilecek bir kişi olmaktan korkuyor, hep tiksiniş olduğu

bu iki duygudansa unutkanlığa bürünmeyi yeğliyordu. Bir zamanlar hattatlık ve şairlik yetenekleri dilden dile dolaşmış olan bu ünlü Prens başını üzgün üzgün sallayarak, gelen haberciyi elinde boş bir kâğıt parçasıyla geri gönderiyordu. Sonra, zamanla başkentle mektuplaşmalar yavaşladı. Mevsim şenlikleri, bir zamanlar tüm bu şenlikleri yelpazesinin tek bir hareketiyle yönetmiş olan prensten uzakta geçip gidiyorlardı. Genci de yalnızlığının elemine kapılıp göz ağrıların durmadan artmasına seyirci kalıyordu, çünkü ağlamaktan utanmaz olmuştu artık.

Eski gözdelelerinden birkaç kadın, anılarla yüklü yalnızlığını kendileriyle paylaşmasını önermişlerdi. En içli mektuplar da Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı'ndan geliyordu. Bu hanım, orta halli bir aileden gelen, güzel denebilecek eski bir gözdeydi. Genci'nin öbür eşlerine sadakatle nedimlik etmiş, on sekiz yıl boyunca acı çekmeye inatla katlanarak Prens'i gönülden sevmişti. Genci, arasıra ona gece ziyaretlerine giderdi. Bu buluşmalar yağmurlu bir gecede yıldızlar kadar seyrek olmakla birlikte, Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı'nın küçük hayatını renklendirmeye yetmişti. Ne güzelliğini, ne zekâsını, ne de doğduğu aileyi övünme konusu yapmayan Hanım, onca gözdenin arasında tek o, Genci'ye ılık bir iyilikbilirlikle bağlıydı. Çünkü Hanım, Genci'nin kendisini sevmesini pek doğal bir şey gibi görmezdi.

Mektupları cevapsız kalınca, gösterişi olmayan, zarif sayılabilecek, orta karar bir araba tutarak, gözden uzak yaşayan Prens'in kulübesine vardı. Ağaç dallarından yapılma kapıyı çekine çekine itti. Alçakgönüllülükle kesik kesik gülerek orada bulunduğu için özür dilemek isterce diz çöktü. O zamanlar Genci, ziyaretçilerini yakından da olsa görebiliyordu henüz. Ölmüş günlerin en amansız anılarını çağrıştıran bu kadının karşısında sınırsız bir öfkeye kapıldı ansızın. Bu

öfke, kadının bizzat varlığından çok, ölü eşlerinin kullandığı parfümün kol yenlerine sinmiş olmasından ileri geliyordu. Kadın onu hiç olmazsa hizmetçi olarak yanında alakoyması için yalvardı. Genci, hayatında ilk kez merhametsiz davranarak kovdu onu. Gelgelelim, kadının Prens'in hizmetindeki ihtiyarlar arasında hâlâ birkaç dostu kalmıştı ve bu dostlar ona bazen Prens'ten haber getiriyorlardı. Hanım, hayatında ilk kez zalimliğe başvurarak, aşığını görmeye can atan bir kadının iyice gece olmasını beklemesi gibi, uzaktan uzağa Genci'nin körlüğündeki gelişmeleri izlemeye başladı.

Tamamiyle kör olduğunu öğrenince de, şehirde giydiği yabanlıkları üzerinden atarak, genç köylü kızlarının giydiği türden kaba saba, kısa bir entari geçirdi sırtına; saçlarını köylü kızlar gibi ördü; kumaş ve köy pazarında satılan türden çanak çömlekle dolu bohçasını yükledi. Bu gülünç kılığa bürünüp kendi öz iradesiyle sürgün olan Prens'in ormandaki tavuskuşları ve karacalarla birlikte yaşadığı yere gitti. Çamur ve yorgunluk, oyununu daha iyi oynamasına yardımcı olsunlar diye, yolun son bölümünde arabadan inerek yürüdü. İlkyazın sevecenlik dolu yağmurları, gurubun son ısıltılarını da silerek yumuşacık dökülüyorlardı. Vakit, Genci'nin üzerinde ağırbaşlı keşiş entarisiyle, hizmetkârların o tökezlemesin diye çakıllarını ayıkladıkları patika boyunca ağır ağır yürümeye çıktığı vakitti. Gelecek yaşlılık yıllarının ve körlüğün donuklaştırdığı silik ve umursamaz yüzü, bir zamanlar güzelliğe banzer bir şeylerin yansımış olduğu sırrı dökülmüş, kurşunu ortaya çıkmış bir aynayı andırıyordu. Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı onu böyle görünce yalancıktan ağlamak zorunda kalmadı.

Bu dişil gözyaşlarının sesi Genci'nin yüreğini sızlatmıştı. Gözyaşlarını: geldiği yöne döndü ağır ağır

— Kimsin sen kadın? dedi merakla.

— Çiftçi So-Ey'in kızı Ükifün'üm ben, dedi Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı. Köyün kendine özgü vurgulamasını unutmamıştı konuşurken. Annemle şehre, çanak çömlekle kumaş almaya gitmiştik. Çünkü efendim, beni bir dahaki aya evlendiriyorlar. Ve işte gördüğünüz gibi dağlarda yolumu kaybetmiş bulunuyorum. Ve işte şimdi de ağlıyorum. Çünkü yabandomuzlarından, gözü dönmüş erkeklerden ve ölülerin hayaletlerinden korkarım ben. Prens,

— Sırılsıklam olmuştun genç kız, dedi elini Hanım'ın omuzuna bastırarak.

Gerçekten de ıslanmıştı. Onca iyi tanıdığı bu elin dokunuşu, saçının telinden çıplak parmak uçlarına kadar ürpertmişti Hanım'ı. Ama Genci onun soğuktan titrediğini sandı tabii. Sonra baştan çıkarıcı sesiyle,

— Kulübeme gel, diye üsteledi Prens. Kömürden çok külle dolu bile olsa, ateşimden ısınabilirsin istersen.

Hanım, bir köylü kadının sıradan yürüyüşünü taklit etmeye özen göstererek Genci'nin peşinden gitti. Birlikte, hemen hemen bütünüyle sönmüş ateşin önünde diz çöktüler. Genci ellerini ateşe doğru uzatıyor, ama Hanım, bir köylü kızında fazla narin kaçan ellerini gizliyordu.

— Körüm, diye iç geçirdi Genci bir zaman sonra; giysilerini hiç sıkılmadan çıkarıp ateşimin önünde dilediğin gibi ısınabilirsin.

Hanım, köylü kadın giysilerini usulca çıkardı. Ateş, puslu bir amberden oyulmuş gibi duran bedenini pembeleştirmişti. Genci, ansızın,

— Seni aldattım genç kız, dedi. Ben hepten kör olmuş değilim. Seçebiliyorum seni. Gördüğüm buğu seni saran bir hale belki, ama yine de seçebiliyorum. Bırak, hâlâ ürperen şu kolunun üzerine koyayım elimi, bırak...

İşte böyle... Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı, on sekiz

yılı aşkın bir süre yazgısına katlanarak, kendince sevmiş olduğu Prens Genci'nin yeniden gözdesi oldu. Aşkı yeni tadan bir genç kızın gözyaşlarıyla utangaçlığını taklit etmeyi de unutmadı. Bedeni şaşılacak kadar genç kalmıştı; öte yandan Prens'in zayıflayan görme yetisi kadıncağzın saçlarındaki birkaç tel beyazı görmeyi engellemişti.

Okşamalar sona erince, Hanım, Prens'in önünde diz çöküp şöyle dedi :

— Seni aldattım Prens. Ben çiftçi So-Ey'in kızıyım, evet, ancak dağlarda yolumu yitirmiş değilim. Genci'nin ünü bizim köye ulaşınca, kendi isteğimle kalkıp senin kollarında aşkı tatmaya geldim.

Genci, rüzgârın ve kışın darbesiyle iki yana yatan bir fıstık çamı gibi sallana sallana doğruldu bacakları üzerinde. Sanki bir şeyleri ısıklayan sesi ile,

— Her gece hayali yüzünden uykularım kaçan o ıslıl ıslıl gözlü Prens'in anısını hatırlattın bana. Lanet olsun, çek git hadi.

Ve Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı yaptıklarından bin pişman olarak ayrıldı yanından.

Bunu izleyen haftalarda Genci yalnız kaldı. Acı çekiyordu. Bıkkınlıkla, şu dünyanın tuzaklarına bir kez daha düşmüş olduğunu, öbür dünyanın temiz sadeliğine ve dipdiri tazeliğine pek de o kadar hazırlıklı olmadığını anlamaya başlıyordu. Çiftçi So-Ey'in kızının ziyareti, ince bilekleri, külah biçiminde iri göğüsleri, uysal ve dokunaklı gülüşleri olan yaratıklara beslediği iştahı bir kez daha kabartmıştı işte. Kör olmaya başladığından beri, dünyayla tek ilişkisi dokunma duyusu olmuştu. Ardında gizlenmeye geldiği manzara onu avutmaya yetmiyordu artık. Çünkü bir ırmak gürültüsü bir kadın sesinden daha tekdüzedir; bulutların perçemleriyle tepelerin eğirleri görenler için yapılmıştır. Bütün bunlar biz-

den çok uzaklarda uçup süzülmele yetinirler; bırakmazlar okşayalım.

Aradan iki ay geçince, Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı ikinci bir girişimde bulundu. Bu kez, titizlikle giyinip kokular süründü. Gelgelelim, üzerindeki giysilerin kesiminde şıklıktan uzaklaşmayan, ancak kendisini çekingen ve ince gösterebilecek birtakım ayrıntıların bulunmasına mümkün olduğunca dikkat etti. Ölçülü ancak sıradan parfümünün, saray çevresini tanınamamakla birlikte, saygın bir taşra beyliğinden gelen hayal gücü kıt bir kadını çağrıştırmasına da özen gösterdi.

Bu özel gün için, gösterişli fakat şehrin son moda inceliklerinden yoksun bir tahtırevanla taşıyıcılar kiraladı. Genci'nin kulübesine gece yarısına doğru varmak için önlem aldı. Yaz mevsimi dağlarda ondan önce davranmış, Genci'ye kendisinden daha çabuk ulaşmıştı. Genci, karaağacın dibine oturmuş ağustosböceklerini dinliyordu. Hanım, yüzünün yarısını yelpazesinin arkasına gizleyerek Genci'ye yaklaştı ve rahatsız etmek istemeyen sıkılgan sesi ile fısıldadı :

— Ben Şüjo'yum, Sükazü'nün karısı Şüjo. Yamato bölgesinde yedinci dereceden bir soyludur kendisi. İze tapınağını ziyarete gitmek için yola çıkmış bulunuyorum. Az önce taşıyıcılarımdan biri ayağını burktu. İşte bu yüzden yoluma şafaktan önce devam edemeyeceğim. Hizmetkârlarımı yatılabileceğim ve söze gelmeden kalabileceğim bir dağ evi gösterebilir misiniz bana?

— Genç bir kadın kör bir ihtiyarın evinden başka nerede daha iyi korunabilir söze gelmekten dedi Prens, acı acı. Kulübem hizmetkârlarını barındırmak için çok küçük; onlar bu ağacın altında yatarlar; ama çilehanemin tek döşeğini sana verebilirim istersen.

El yordamıyla kadına yolu göstermek için yerinden kalk-

tı. O ana kadar gözlerini çevirmemişti ona. Birden onun artık tamamiyle kör olduğunu anladı kadın. Kuru yapraklardan döşeğin üzerine uzandığında, Genci gelip yeniden kulübenin önündeki hüznü dolu nöbet yerini aldı. Üzgündü. Üstelik bu genç kadının güzel olup olmadığını bilmiyordu.

Gece sıcak, aydınlıktı. Ay, kör adamın yeşim taşından oyulmuş gibi duran göğse yönelmiş yüzüne ölgün bir ışık tutuyordu.

Bir hayli bekledikten sonra Hanım, kuru yapraklardan yapılma döşeğinden kalktı; gelip eşige oturdu. İç geçirerek,

— Gece güzel, benim de uykum yok. İzin ver, yüreğimi kabartan şu şarkılardan bir tanecik söyleyeyim, dedi.

Ve sorunun cevabını beklemeden, Prens'in genç karısı Menekşe Murazaki'den sık sık dinlemiş olduğu, bu yüzden de pek sevdiği bir şarkı söyledi.

Genci hüznülenerek meçhul kadının yanına kaydı :

— Gençliğimin sevilen şarkılarını tanıyan genç kadın, nereden gelirsin? Eski zaman şarkıları çalan harp, bırak dokundurayım ellerimi tellerine... diyerek, Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı'nın saçlarını okşadı. Daha sonra,

— Ne yazık ki kocan benden daha yakışıklı, daha genç, öyle değil mi Yamato ülkesinin genç kadını? diye sordu.

— Kocam senden daha yakışıklı değil. Üstelik senden yaşlı gösteriyor, diye cevap verdi Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı.

Böylece Hanım yepyeni bir kılıkla Prens Genci'nin sevgilisi oldu. Sabahleyin sıcak çorba hazırlanırken Genci'ye yardım etti. Genci ona,

— Sevecen, becerikli ve uysalsın genç kadın, dedi. Eminim, aşta onca mutluluk tatmış olan Prens Genci bile senin kadar tatlı bir sevgiliye sahip olmamıştır.

— Prens Genci'nin adını bile duymuş değilim, dedi Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı başını sallayarak.

— Ne? diye ansızın bir çığlık koyverdi Genci; bu kadar çabuk mu unutuldu adı.

Sonra da bütün gün somurttu durdu. O zaman kadın bu sefer de yanılmış olduğunu anladı. Gelgelelim Genci onu kovacağına dair tek söz etmiyor, Hanım'ın ipekli elbisesinin otların arasındaki hıştırtısını dinlemekten de pek hoşlanır görünüyordu.

Dağdaki ağaçları altın sarısıyla eflatuna bürünmüş peri kızlarına dönüştürerek geldi sonbahar. Fakat peri kızlarının yazgısında ilk soğuklar başlarken ölmek de vardır. Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı Genci'ye kızıl kahverengileri, mormusu kahverengileri, kül rengine çalan kahverengileri anlatıyor, bütün bunlara yeri gelmişken değiniyormuş gibi görünmeye de özellikle özen gösteriyor, ona yardım elini uzattığını açık seçik ortaya koymaktan her seferinde kaçınıyordu. Bulup buluşturduğu çiçeklerden yapılma usta işi gerdanlıklarla, daha hafif olsun diye özen göstere göstere daha da kusursuzlaşan seçkin yemeklerle, eskinin buruk, hüzünlü şarkılarına yakıştırdığı yeni sözlerle Genci'nin aklını başından alıyordu. Bir zamanlar Genci'nin onu ziyarete geldiği Beşinci Gözde Köşkü'nde de aynı işveleri yapmıştı. Fakat o zamanlar, aklı başka sevdalarla dolu olduğundan bunlara pek aldırmamıştı Genci.

Sonbahar bitiminde bataklıkları bir ateştir aldı. Pis koku havada haşerat kaynıyordu. Alınan her soluk, zehirli bir kaynaktan içilen bir avuç su gibi idi. Genci hastalandı. Bir daha hiç kalkamayacağını bildiği kuru yapraklardan döşegine yattı. Hanım'ın karşısında böylesine zayıf ve halsiz kalmış olmaktan, hastalık gereği katlanmak zorunda kaldığı özel bakımdan utanıyordu. Gelgelelim ömrü boyunca, her aşk deneyiminde, yürek parçalayıcı, iç kemirici, eşsiz bir taraf bulmaya çalışmış olan bu adam, bundan böyle iki insan arası-

daki bu yepyeni beraberliğin, aşkın kısıtlı huzuruna olan katkısını kabullenmek durumundaydı.

Hanım'ın bacaklarını ovduğu bir sabah, Genci dirseklerinin üzerinde doğrularak ve el yordamıyla Hanım'ı kollarından yakalamaya çalışarak mırıldandı :

— Şu ölen adama bakan genç kadın, kandırdım seni. Pen Prens Genci'yim.

— Sana geldiğimde cahil bir taşralıyım, dedi Hanım. Prens Genci'nin kim olduğunu bilmiyordum. Şimdi erkeklerin en yakışıklısı, en çekicisi olduğunu biliyorum; hem, senin sevilmek için Prens Genci olmaya ihtiyacın yok ki.

Genci bir gülümsemeyle teşekkür etti. Gözleri sustuktan beri, bakışları dudaklarına yerleşmiş gibiydi.

— Yakında öleceğim, dedi bitkin sesiyle. Hep çiçeklerle, böceklerle, yıldızlarla paylaştığım şu bahta küsmüş değilim. Her şeyin bir düş gibi gelip geçtiği bir dünyada küsmek, küfretmek yakışmaz insana. Nesnelerin, varlıkların, yüreklerin dayanıksız olmalarından yakınmıyorum; yakınmıyorum çünkü güzelliklerinde, felaketlerin, bahtsızlıkların da payı vardır. Beni kıran, eşsiz, tek olmaları. Eskiden hayatın her ânında bir daha ele geçmeyecek olan fırsatı kaçırmayıp yeni bir esin bulmak gerektiğine inanırdım. Bu inanç, gizli zevklerim içinde en güçlü olanıydı. Oysa şimdi, sadece bir kereliğine verilen muhteşem bir ziyafete tek başına katılan bir ayrıcalıklı gibi ölüyorum... Sevgili nesneler, ölen bir körden başka tanık yok size. Benim sevdiğim kadınlar kadar güzel, güleryüzlü başka kadınlar gelip çiçeğe duracaklar, ama gülümseyişleri farklı olacak ve bir zamanlar beni tutkuyla coşturmuş olan benleri, akamberden yanaklarında çok az, —bir atomluk— değişmiş olacaklar. Dayanılmaz bir sevdanın yükü altında başka kalpler kırılacak, fakat bu kalplerin gözyaşları bizim gözyaşlarımız olmayacaklar. Arzuyla

terleyen eller çiçek açmış bademliklerin altında kenetlenmeyi sürdürecekler. Ama, insan mutluluğu üzerinden taşıyacağı sağnağı bir kez geçer, ikincisi yoktur. Ah, sel sularında sürüklenenlere benzetiyorum kendimi. Suyun geçtiği yerden geri, hiç olmazsa bir parça toprak, —birkaç sararmış mektubun, ya da solmuş birkaç yelpazenin bırakılabileceği bir parça toprak— kalsın isteyen bir insan gibi hissediyorum. Bana olan sevgisini ölümünün ertesi günü anladığım ilk karım Mavi Prenses'in anısı, üzerine titreyen ben buralardan gidince senin halin nice olacak? Ya sen, Sarmaşıklı-Köşk Hanımı, sen ki kollarımda kıskanç bir rahibenin beni başkasıyla paylaşmamakta diretmesi yüzünden, boynu bükük öldün. Senin anın nice olacak? Ve siz benim gencecik karıcığım, siz benim güzel üvey anacağım: bir sadakatsizliğin hem kurbanı, hem suçortağı olmanın acı tadını sizin tuzağa düşürücü o anılarınız öğretti bana... Ya sen Bahçe Böceği Hanımı, sen ki utancından silinip gittin, ve ben senin kadınca gülümseyişinin niteliklerini taşıyan çocuksu yüzlü erkek kardeşinle avundum; senin anın nice olacak. Ve sen Uzun-Geceler Hanımı'nın sevgili anısı; evimde ve kalbimde üçüncü sırayı almaya katlanan ve onca yumuşak olabilen sen; senin anın nice olacak? Ve sen çiftçi So-Ey'in kızının kırsal anısı, sen ki yalnız geçmişimi sevdin... Hele sen, bir anı bile olmaya vakti bulunmayan sen; sen, şimdi ayaklarımı ovan Şüjo'nun sevgili anısı... Seni daha önceden tanımış olmayı bilsen ne kadar isterdim; fakat bir meyvenin son güzler için bekletilmiş olması daha doğru belki...

Hüzünle esriyerek başını sert yastığa bıraktı yeniden. Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı, Genci'nin üzerine eğildi ve bütün bedeniyle titreyerek sordu :

— Sarayında bir başka kadın yok muydu. Adını söylemediğin bir başka kadın... Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı hani... Ah, hatırla hele...

PRENS GENCİ'NİN SON AŞKI

Ama Prens Genci'nin yüzünü yalnız ölümlere nasip olan o huzur örtmüştü artık. Son bulan acılar, yüzünden bütün doygunluk ve ızdırap çizgilerini silmiş ve onu on sekiz yaşında bir delikanlı olduğuna inandırmış gibiydi. Dökülmüş-Çiçekler-Köyü Hanımı kendini daha fazla tutmaya dayanamayarak yere kapandı. Tuzlu gözyaşları fırtınalı havalarda yağan yağmur gibi kamçılıyordu yanaklarını. Tutam tutam dökülen saçları, ipek kozaları gibi uçuşuyorlardı. Genci'nin unutmuş olduğu tek isim onunkiydi.

NEREUS KIZLARINI SEVEN ADAM

İskemlelerinde baygın oturan birkaç müşterinin boş bir çabayla güneşten korunmaya çalıştıkları küçük kahvenin tentesi altında, limanın tozu toprağı sıcağı ve pis kokusu ortasında ayakta duruyordu. Kızıl renkli pantolonu ayaklarının azıcık üstündeydi. Bu ayaklar, fırlamış bilek kemikleri, nasırlı uzun tabanları, yere sağlam basan esnek parmaklarıyla o akıllı ayaklar ırkındandı. Taşların güçlü hacminde sertleşmiş, toprakla havanın temasına alışkın, Akdeniz ülkelerinin giyinik insanında çıplak insanın o özgür başıboşluğunu gizleyen ayaklar. Kuzeyin, pabuçlara hapsedilmiş, yere yan basan, hantal, beceriksiz ayaklarından onca değişik, canlı ayaklar... Gömleğinin uçuk mavisi, yaz mevsiminin ışıklarıyla solgun gökyüzünün renk ayrımına uyum sağlıyordu. Dayanaksız kayalıkları andıran omuz ve kürek kemikleri, gömleğinin yırtıklarını delip dışarı fırlamış gibi idiler. Azıcık sivri kulakları, bir şarap testisinin kulpları gibi çevrelemişti kafatasını. Antik çağdan kalına kırılmış bir heykelin nankör topraktan gün ışığına çıkışı gibi, solgun, durgun, anlamından soyutlanmış gibi duran yüzünde tartışılmaz bir güzelliğin izleri vardı hâlâ. Katırların gözkapaklarındaki gibi kıv-

rım kıvrım kirpikler ardında gizlenen gözlerinde en ufak kuşku yoktu. Sağ elini, müzeleri ziyaret edenlerden hayranlığın sadakasını dilenen arkaik tanrıların bıkınlık veren el hareketiyle öne uzatıyor ve pırıl pırıl dişlerini ortaya seren açık ağzından uyumsuz sayıklamalar dökülüyordu.

— Sağır-dilsiz galiba.

— Sağır değil.

Jean Demetriadis, — adanın ünlü sabun fabrikalarının sahibi — meczubun dalgın bakışlarının denizin oralara bir yere doğru kayıp gittiği anı yakalayıp taşlığın üzerine bir drahmi fırlattı. Dilenci, ince kum tabakasında sesi yarı yarıya silinen çınlamayı duymamazlık etmedi. Küçük madeni parayı arsızca yerden kaptı ve bir rıhtımın ucundaki martılar gibi çığlık atarak az önceki seyir yerine döndü yeniden. Jean Demetriadis, siyah renk nefis bir şurupla dolu bardağını masaya bıraktı. Yineledi :

— Sağır değil. Ağzından söz, başından akıl öyle koşullarda gitmiş ki, zengin ve çoğu zaman yolunda usanç ve boşluktan başka bir şeyle karşılaşmayan ben bile kıskanıyordum onu. Bu Panegyotis, (adı budur) on sekiz yaşında karşısına çıkan çıplak Nereus Kızları yüzünden böyle dilsiz kaldı.

Adının geçtiğini duyan Panegyotis'in dudaklarında utanç bir gülümseme belirmişti. Yüzünü pek hatırlayamadığı ve bir koruyucu gibi gördüğü bu önemli adamın söylediklerinin anlamını kavramışa benzemiyordu; ama kelimelerin kendilerini değil tınlarını dinliyordu zaten. Sözü edilenin kendisi olmasından memnun, bir de belki yine bir sadaka koparma umuduyla, yemeği unutulmasın diye ön ayağıyla sahibinin dizini yoklayan bir köpeğin çekingen ve korkak tavrıyla elini belli belirsiz uzattı.

— Köy eşrafından birinin oğlu, diye sözünü sürdürdü Jean Demetriadis. Bizim burada zenginlik kuraldışıdır ama,

bu insanlar gerçekten de çok zengin. Ailesinin ne yapacağını bilemediği arazileri, iyi taştan yapılma güzel bir evi, çeşit çeşit meyve ağaçlarıyla dolu meyve bahçeleri, bostanları, mutfaklarında çalar saatleri, ikonaların asılı durduğu duvarlarının önünde hiç söndürmedikleri bir lambaları, neyse kısaca her şeyleri vardır. Yunanlı bir delikanlı için söylendiğinde yersiz kaçan «bir eli yağda bir eli balda yaşayıp gider işte» sözleri, söz Panegyotis'e gelince anlam kazanırdı. Panegyotis'i önceden çizilmiş bir yolun beklediği de söylenebilirdi. Toz toprak içinde, tekdüze ve çakıllı bir Yunan yoluydu bu. Oysa bu yolun üzerinde, şurda burda öten ağustosböcekleri, taverna kapılarında pek de can sıkıcı sayılmayacak molalar da olur. Panegyotis, kadınlara zeytin devşirmeye yardım eder, kuru üzüm sandıklarıyla tütün balyalarının ambalajını denetler, tütün alıcılarıyla pazarlıkta, umdukları fiyatın üstüne çıkmayan her türlü teklifi nefretle geri çevirir, hep babasmdan yana çıkardı. Benim fabrikada çalışan işi huylu bir kızcağız vardı, veterinerin kızı; onunla nişanlıydı. Çok yakışıklı olduğundan, ülkede aşkı seven ne kadar kadın varsa o kadar da sevgilisi olduğu söyleniyordu. Birara rahibin karısıyla yattığı söylentileri dolıştı. Hal bu olsa bile, rahibin Panegyotis'e pek çıkışacağı yoktu; çünkü rahip kadınlardan hoşlanmıyor, karısıyla da pek ilgilenmiyordu. Kadın da önüne çıkanla yatıyordu zaten. O zamanki mutluluğunu bir düşünün Panegyotis'in : Güzellerin sevgisi, erkeklerin kıskançlığı, bazen de arzusu; gümüş bir kol saati; anasının gün aşırı ya da üç günde bir yıkayıp ütölediği bembeyaz gömleği, öğle yemeklerinde pilavı, akşam yemeklerinde toz maviye çalan mis kokulu rakısı... Gelgelelim mutluluk kırılığandır : Koşullarla insanlar yıkmadığı zaman hortlaklar çıkar onun karşısına. Adamızın garip varlıklarla dolu olduğunu belki bilmiyorsunuz. Bizim hortlaklarımız, sizin Ku-

zey'deki, gündüzlerini mezarlarda geçirip, yalnızca geceleri ortaya çıkan korkunçluklarınıza benzemez. Beyaz çarşaflara bürünmek gibi tasaları yoktur; üstelik iskeletleri de etle örtülüdür. Ancak, en azından adları konmuş, hayatı tanımış, acıyı tatmış ölülerin ruhlarından daha tehlikelidirler belki. Kırklarımızın Nereus Kızları insanı gerek koruyup gerek yok eden doğa gibi masum ve kötüdürler. Antik çağın tanrı ve tanrıçaları ölüp gitmişlerdir. Onlardan geriye mermer cesetlerden başka bir şey kalmadı bize. Bizim Nereus Kızları, sizin Praksiteles'ten edinmiş olduğunuz imgelerden çok, sizin perilere benzerler. Ancak bizim halkımız onların gücüne inanır. Nereus kızları tıpkı toprak gibi, su gibi, güneş gibi yaşarlar. Onlarda, yazın ışıkları etle deriye dönüşür ve işte bu yüzden bir göründüler mi insana şaşkınlık verir, baş döndürürler. Yalnız trajik öğle vakitlerinde görünürler. Günün en yakıcı vaktinin tılsımına bürünmüş gibidirler. Öğle uykusuna yatmadan önce, köylülerin kapılarını sıkı sıkı örtüp kapamaları güneşe değil, onlara karşıdır. Gerçekten de öldürücü olan bu periler, insanın ateşli bir hastalığı yavaş yavaş içtiği sular kadar güzel, arı, serinletici ve zararlıdır. Onları görenler, arzu ve esrimeyle yavaş yavaş eriyerek tükenirler. Onlara yaklaşmak yürekliliğini gösterenler ise, ömür boyu dilsiz kalırlar, çünkü aşklarındaki gizin sıradan kişiye açıklanması sakıncalıdır. Derken, bir Temmuz sabahı, baba Panegyotis'in koyunlarından ikisi dört dönmeye başladı. Bulaşıcı hastalık kısa zamanda sürünün en güzel koyunlarına kadar yayıldı. Evin önündeki bir öbek basık toprak kısa zamanda hasta hayvanlar için bir tımarhane olup çıktı. Panegyotis, günün en sıcak vaktinde, güneş altında, tek başına, Saint-Elie tepesinin öte yamacındaki deniz kıyısına yâslanmış bir köyde oturan veterineri çağırmaya gitti. Gurup vaktinde henüz dönmüş değildi. Panegyotis'in babası bu sefer

de koyunlarından vazgeçip oğlunu aramaya başlamıştı. Çevredeki vadi ve kırlarda boşuna aradılar Panegyotis'i. Ailenin kadınları, bütün gece, iki düzine mumla aydınlatılmış bir samanlıktan ibaret olan, ve her an kapı açılıp içeri, ansızın, İsa'yı doğurmaya Meryem girecekmiş hissini veren köy kilisesinde dua ettiler. Ertesi akşam, erkeklerin, köy meydanında önlerinde küçük bir kahve fincanı, ya da bir kaşık reçel ve bir bardak suyla oturdukları yorgunluk giderilen saatlerde, ölümden dönmüş gibi görünen tamamen değişmiş bir Panegyotis bulduk karşımızda. Gözleri pırıl pırıl yanıyordu, ama göz akıyla göz bebeği gözünün iris tabakasını zedelemişe benziyordu. İki ay sıtmadan hasta yatmış olsa bile bunca sararamazdı. Biraz mide bulandırıcı bir gülümseme, kelimelerin dökülmez olduğu dudaklarını çarpıtmıştı. Fakat hepten dilsiz değildi henüz. Kuruyan bir kaynağın gurtulu sesleri gibi kopuk kopuk heceler dökülüyordu ağzından.

— Nereus kızları... Kızlar... Güzel... Çıldırıcı... sarı... sapsarı saçlı...

Ağzından çıkan son sözler bunlar oldu. Sonraki günler, yine sık sık kendi kendine, «Sarı... sapsarı saçlı» diye, bir ipekliyi okşarmışçasına tekrarladığı duyuldu. Hepsi bu. Gözleri parıldamaz oldu. Ama, sabit ve dalgın bakışları tuhaf nitelikler kazandılar: İşte, gözlerini hiç kırpmadan güneşi seyreder durur böyle. Bu göz kamaştırıcı nesneyi saygıyla incelemekten zevk alıyor belki de. Sayıklamaya başladığının ilk haftalarında köyde bulunuyordum : Ateşi yoktu, nöbet geçirmiyordu, güneş de çarpmamıştı. Ailesi onu alıp cinini kovdurmaya yakındaki ünlü bir manastıra götürdü: Hasta bir koyun gibi yumuşak başlılıkla katlandı her şeye. Ancak, ne kilisedeki ayinler, ne kutsal tütsüler, ne de köyün koçakarılarının düzenlediği büyü törenleri kovabildi güneş rengi

Nereus Kızlarını kanından. Bu yeni halinin ilk günlerini oraya gidip gelerek geçirdi : Usanmak nedir bilmeden, hayalin görüldüğü o yere koşuyordu hep. Orda, küçük bir vadi ortasında, balıkçıların bazen içme suyu doldurmaya geldikleri bir kaynak vardır; denize doğru bir patika uzanır incirliklerden. Kimileri, tek tük çahların arasında belli belirsiz ayak izlerine, dişil ayak izlerine rastladıklarını söylediler. Bedenlerin ağırlığı ile oyulmuş küçük çukurlarmış bunlar. Sahneyi gözünüzün önüne getirin : İncir ağaçlarının gölgesinde güneşin açtığı gedikler, ama bir gölge değil bu, ışığın daha yeşil, daha okşayıcı bir görünümü; kanat vuruşlarıyla yerinden sıçrayan bir avcı gibi kadınların çığlık ve gülüşmelerine uyanan genç köylü; kollarını kaldırdıkça sapsarı tüyleleriyle güneşi tutup durduran kusursuz kızlar; çıplak bir karnın üstünde kıpırdanan bir yaprak gölgesi; mor değil, pembe uçlu, duru beyaz bir göğüs; Panegyotis'in bu saçları darmadağın eden öpücükleri; öyle saçlar ki bunlar, sanki bal çiğniyor ağzında; bu bacakların arasında yitirdiği arzu. Nasıl ki kalp gözü kamaştırmadıkça aşk gerçekleşmez, güzellik sarhoş etmedikçe de şehvet duyulmaz. Bunun dışında, bir açlık, bir susuzluk gibi gelişir her şey. Ada kızlarının dünyası, dişi sürü hayvanlarının dünyasından ne kadar farklı ise, Nereus Kızlarının genç meczuba açtıkları dünya da ada kızlarınınkinden o kadar farklı. Panegyotis'e, esrikliği, mucizenin içinde eriyip bitmeyi, bilinmezi, mutluluğun ıslıl ıslıl yaramazlıklarını öğretti onlar. Bu güzel öğlen şeytanlarının aşk peşinde dört döndükleri kızgın saatlerde, Panegyotis'in bugün hâlâ onlarla buluştuğu söyleniyor. Nişanlısının yüzü dahil, her şeyi unuttu. Pis bir dişi maymundan kaçır gibi kaçıyor kızdan. Rahibin karısı geçerken yere tükürüyor. Avuntu buluncaya kadar iki ay ağladı durdu kadın. Nereus Kızları onu oyunlarına katabilmek için masum bir fauna gibi aptala çevirdiler.

Çalışmaz oldu. Aymış, günmüş, umurunda değil. İşte burarlarda dönüp dolanıyor böyle; ana yoldan geçmeden, ıssız tepelerin ardına gizlenmiş çam ormanlarına, tarlalara vuruyor. Taş duvarların üzerine bırakılmış bir yaseminin, servilerinin altına bırakılmış beyaz bir çakıl taşının Nereus Kızlarıyla buluşma saat ve yerini belirten işaretler oldukları söyleniyor. Köylüler, Panegyotis'in bundan böyle yaşlanmayaacağını anlatıyorlar. Büyüye gelen herkes gibi o da yaşı on sekiz mi, yoksa kırk mı belli olmadan, solup gidecek. Gelgelelim dizleri titriyor. Hem, akıl baştan gitti mi bir daha gelmez artık. Söz dersiniz, bir daha doğmayacak dudaklarında. Homeros, ta o zamanlardan, bu altın tanrıçalarla yatanların zekâ ve güçlerini yitiregeldiklerini bilmıştır. Ama ben Panegyotis'e imreniyorum. Olaylar dünyasından çıkarak düşler dünyasına girdi o. Arasına, sıradan insanın gözünde en gizli gerçeklerin aldığı biçimin düş olduğunu düşünüyorum da...

— Ama Jean, Panegyotis'in Nereus Kızlarını gerçekten görmüş olduğunu düşünmüyorsun herhalde, dedi Bayan Demetriyadis hışımla.

Ancak Jean Demetriyadis iskemlesinden yarı yarıya doğrulmuş, üç yabancı kadının kendisine kibirle verdikleri selamı almakla pek meşgul olduğundan cevap veremedi bu soruya. Üzerlerine sıkı sıkı yapışmış beyaz bez giysiler içerisindeki bu üç genç Amerikalı kadın, peşlerinde, pazardan alınmış öteberinin ağırlığıyla ikiye katlanan bir hamalla boydan boya güneş altındaki rıhtımda yumuşak adımlarla yürüyorlardı. Okuldan çıkışta üç küçük kız gibi el ele tutuşmuşlardı. İçlerinden biri başına mersinfilizleri takmış, başı açık yürüyordu. İkincisinin Meksika işi, hasır bir şapkası vardı; üçüncüsüyse pamuklu kumaştan bir eşarp bağlamıştı başına; siyah camlı güneş gözlükleri bir maske gibi koruyordu göz-

NEREUS KIZLARINI SEVEN ADAM

lerini. Bu üç kadın, anayoldan uzakta bir ev satın almış, adaya yerleşmişlerdi. Geceleri sandallarından üç kancalı ol-talarıyla balık tutuyor, güz gelince de bıldırcın avlıyorlardı. Kimseyle görüşmüyor, gündelik hayatın gizliliğine hizmetçi karıştırmaya olan korkularından da, kendi işlerini kendileri görüyor ve belki de iftirayı dedikoduya yeğlediklerinden şid-det ve yabanilikle kaçıyorlardı insanlardan. Panegyotis'in bu üç tanrıçaya fırlattığı bakışlarda bir zaaf görmek için gözlerine baktım. Boşuna: Gözleri dalgın ve parıltısızdı. Ka-dın kılığındaki bu Nereus Kızlarını hatırlamadığı ortadaydı. Yumuşak ve hayvansı bir hareketle içimizden birinin cep-lerinden düşen parayı kapmak için ansızın çömeldiğinde, omuzundan sarkıtarak taşıdığı balıkçı cepkeninin sert doku-sunda, benim inancıma göre tartıya gelmez, göze görünmez belirsizlikte tek kanıt olan o biricik şeyi gördüm ansızın: Sarı bir saçın yolunu şaşırmış, ipeksi teliydi bu.

KIRLANGIÇLAR MERYEMİ

Keşiş Therapion gençliğinde yüce Athanase'ın en sadık öğrencilerindendi. Sert, soğuk bir adamdı. Ruhlarında şeytan barınmadığından tam emin olmadıkça insanlara yumuşak davranmazdı. Mısır'da mumyaları diriltip İncil okutmuş, Bizans'ta imparatorların günahlarını dinleyip akıl vermişti. Yunanistan'a bir kuruntuya olan inancı sürüklemişti onu. Hâlâ Pan'ın büyücülüklerine inanmayı sürdüren bu ülkeden şeytan kovmaktı amacı. Köylülerin, (akşam, biraz rüzgâr esse) — bizim yerimize titrerlerse ateşli hastalıklardan kurtuluruz diye düşünerek — bez parçaları astıkları kutsal ağaçları; toprağı verime kışkırtmak için tarlalara sapladıkları dimdik falüsleri; kaynak kovuklarıyla duvar aralarına sıkıştırdıkları kilden yapılma tanrıları gördükçe, öfkesinden ateşi çıkıyordu. Kutsal malzemedен başka malzeme kullanmamaya özen göstererek Cephise Irmağı kıyısında kendi elleriyle ufak bir kulübe yapmıştı kendisine. Köylüler fakir katıklarına onu da ortak etmiş, ancak bu insanlar, sağlıksız, cılız, dünyalarını altüst eden savaş ve kıtlıklardan bıkmış olmakla birlikte, Therapion bir türlü onları istediğı gibi tanrı katına çıkarmayı becerememişti. Doğan güneş gibi altın ren-

gine bürünmüş Meryem'in oğlu İsa'yı taparcasına seviyorlardı; gelgelelim, gönülleri, ağaçlarda yuva yapan ya da suların çığıltısından fışkıran tanrısal varlıklardan vazgeçmek bilmiyordu. Her akşam, ellerinde kalan tek keçinin sütünü götürüp Orman Perilerine adadıkları çınar ağacının altına bırakıyorlardı. Delikanlılar, öğlenleri, bal ve kekikle beslenen bu sumermeri gözlü kızları gözetlemek için ağaçların arasına dalıp saklanıyorlardı. Başka yerlerde duman olup uçup giderken, burada, bu sert ve kuru topraklarda bir çehre edinerek gerçeğin özüne bürünen bu kızlar, bu toprakların kızlarıydı. Her yer onların cıvıltılarıyla çınardı. Çeşmelerin önündeki çamurlu topraklarda ayak izlerine rastlanır, uzaktan bakınca, pırıl pırıl yanan bedenlerinin beyazlığı kayalıkların yansımasıyla kaynaşırdı. Bazı damları taşıyan kötü rendelenmiş çatı kirişlerinde sakatlanmış Orman Perilerinin yaşayageldiği söylentiler arasında idi. Ve geceleri, Orman Perilerinin şarkılar mırıldandıkları, bazen de yakınlıkla ağladıkları işitilirdi. Otlamaya salınan hayvanlar, hemen hemen her gün efsunlanarak dağda kaybolur, ve neden sonra bulunduklarında, küçük bir kemik yığını kalmış olurdu geride. Bu afacan kızlar, çocukları ellerinden tutarak uçurum kenarlarında dans etmeye götürürlerdi; kızların narin ayakları yere değmezdi, ama boşluk çocukları kapar götürürdü. Bazen izlerine düşüp ölümü bir kaynak suyundan tadan küçük bir çocuk, ateşten titreye titreye, soluk soluğa dönerdi geri. Her felaketten sonra Keşiş Therapion bu uğursuz kızların gizlendikleri ormana yumruk sıkar, ama köylüler, bedenlerinin yalnız yarısı görünen bu körpe perileri gönülden sevmeyi sürdürür, delilerin beyinciklerini dağıtan güneş, uyuya kalan anaların sütünü kurutan ay, ve onca acı veren aşk nasıl bağışlanırsa, uğursuzluklarını öyle bağışlarlardı.

Keşiş, onlardan bir dişi kurt çetesinden korkar gibi korkmakla birlikte, onlara bir fahişe sürüsüne duyulan ilgiyi duyuyordu. Huyu suyu belli olmayan bu güzeller ona hiç huzur vermiyorlardı. Geceleri, bir odanın içinde dört dönen yarı evcilleştirilmiş hayvanların sıcak soluklarını andıran soluklarını duyuyordu yüzünde. Bir hastaya kutsal şarapla ekmek götürmek için ormandan geçmeyi göze almışsa, yolda giderken, genç keçilerinkini andıran tıkr tıkr yürüyüşlerinin huysuz titreşimini hissediyordu topuklarında. Dua vaktinde, bütün çabasına rağmen dayanamayıp da uykuya daldığı olursa, gelip masum masum sakalını çekiştiriyorlardı. Keşişi baştan çıkarmaya uğraşmıyorlardı; kahverengi çuhadan kalın giysileriyle pek çirkin, pek gülünç ve yaşlı buluyorlardı onu. Bütün güzelliklerine rağmen, o da onlara temiz duygulardan uzak bir istek besliyor değildi : Çünkü Orman Perilerinin çıplaklığı tıpkı bir tırtılın derisi, ya da bir karayılanın altderisi gibi tiksindiriyordu Therapion'u. Bu Orman Perileri bütün bunlara rağmen günah işlemesine neden oluyorlardı. Çünkü, — sanki yaratıcılık oynamaktan hoşlandığı kötücül bir oyunmuş gibi — Tanrı'nın bunca yararsız, bunca zararlı yaratığa vücut vermiş olmasını anlayamıyor, O'nun bilgeliğinden kuşku duymaya başlıyordu. Bir sabah köylüler keşişlerini Orman Perilerinin çınarını kesmeye uğraşırken gördüler. Bu işe iki sebepten dolayı çok üzüldüler; çünkü, giderken bütün kaynakları da kendileriyle birlikte götürecek olan Orman Perilerinin öç almasından korkuyorlardı; ayrıca, bu çınar toplanıp dans ettikleri meydana gölge verirdi. Gelgelelim, yağmurla güneşi bağışlayan göklerdeki Baba'yla kötü kişi oluruz korkusundan kutsal adama sitem etmediler. Sustular. Keşiş Therapion da Orman Perilerine kurduğu tuzaklarda bu suskunluktan cesaret aldı.

Artık kol yenlerinin katlarına gizlediği çakmak taşlarını

yanına almadan gün ışığına çıkmaz olmuştı. Akşamları, köylünün ıssız kırlardan el ayak çektiğini görür görmez, gövdesinde tanrıçalar barınıyor sandığı çürük bir zeytin ağacını, ya da reçinesinden altın gözyaşları akan pul pul kabuklu genç bir fıstık çamını gizlice ateşe veriyordu. Yaprakların arasından kurtulan çıplak bir orman perisi, uzakta ürkek marallar gibi hareketsiz duran arkadaşlarına doğru koşuyor ve aziz Keşiş kötülüğün odaklarından birini daha yok etmiş olmakla keyifleniyordu. Keşiş her yere haçlar dikeyor, genç, güzel hayvanlar darağaçlarına benzettikleri bu ulu şeylerin gölgesinden kaçıyor, geri çekilip yol açıyor, kutsanan köyün çevresinde gitgide genişleyen bir yalnızlık ve suskunluk ağı bırakıyorlardı. Gelgelelim, kavga dağın ilk eğimlerinden başlayarak adım adım sürüyor; dağ, tepesinden aşağı dökündüğü taşlarla, tanrıları kovmanın daha güç olduğu bu yerlerde kendini savunmaya çalışıyordu. Sonunda, dualar ve ateşlerle çepeçevre kuşatılan, adaklar gelmedikçe zayıf düşen, köyün delikanlıları kendilerinden yüz çevireli beri seviye susayan Orman Perileri ıssız bir vadide korunak aramaya koyuldular. Killi toprağa saplanmış birkaç çam ağacı, binbir uçlu tüyleriyle kanat çırparak güçlü pençeleri ile kızıl toprağı kapıp götürmeye gelmiş dev kuşları andırıyorlardı. Burada, biçimsiz taş yığınları altından sızan kaynak suyu fazla soğuk olduğundan, çobanlar ve çamaşır yıkayan kadınlar dahil, kimsenin işine yaramazdı. Tepe yamacının orta yerinde içerilere doğru bir mağara uzanırdı. İçeri, bir insanın ancak geçebildiği ağızdan girilirdi. Fırtınanın gözlerini rahatsız ettiği akşamlar, Orman Perileri, çok eski zamanlardan beri hep bu mağaraya sığınmışlardı. Çünkü ormandaki bütün hayvanlar gibi onlar da yıldırımdan korkar, mehtapsız gecelerde de yine bu mağarada yatarlardı. Genç çobanlar gençliklerini yitirme pahasına bu mağaraya gir-

diklerini söylerler ve Orman Perilerinin elle tutulamayan ancak gönül diliyle sezilip çözülen saçlarını anlatmakla bitirmezlerdi. Kayalıkların arasına gizlenmiş bu mağara, Keşiş Therapion'un gözünde, bağrında beslediği habis bir urdan farksızdı. Vadinin başında durup ellerini göğe kaldırıyor, saatler boyunca hiç kımıldamadan, tanrılar ırkının bu tehlikeli kalıntılarını yok etmesini diliyordu Tanrı'dan.

Pak Yortusu'ndan birkaç gün sonra, bir akşam, Keşiş, cemaatinden en inatçı ve sadık olanları topladı. Elllerine kazmalar, fenerler verdi. Eline bir haç alarak, o önde, köylüler arkada, tepelerin labirentlerine, hayat dolu yumuşak karanlıklara daldılar. Bu karanlık geceden bir an önce yararlanmak istiyordu Keşiş. Mağaranın ağzında durarak, baştan çıkarlar korkusundan, öncülerinin içeri girmesine izin vermedi. Gölgenin yoğun karanlığında kaynağın gurultuları duyuluyordu. Çam ormanlarından doğru, meltemlerinkini andıran belli belirsiz bir uğultu geliyordu. Bu uğultu uykuya dalmış Orman Perilerinin soluğuydu. Orman Perileri, dünyanın gençliğini, toprağın yalnızca ağaç, hayvan ve tanrı doğurduğu zamanların düşünüyörlerdi. Köylüler büyücek bir ateş yaktılar. Ama kayalığı ateşe vermek boşuna çabalamak olacaktı; bu yüzden vazgeçtiler.

Keşiş, köylülere, alçı karmalarını, taş taşımalarını buyurdu. Şafağın ilk ışıklarında, tepenin böğrüne yaslanmış küçük bir kilisenin yapımına başlandı. Duvarlar kurumuş değildi, çatı kapanmamıştı henüz, kapı takılmamıştı. Ama Keşiş Thérapion daha önceden kutsadığı ve Tanrı'ya adanmış bu kutsal yerden Orman Perilerinin kaçamayacaklarını biliyordu. Biraz daha emin olabilmek için, kilisenin arka yerine, mağara girişinin açıldığı yere, dört dılı birbirine eşit bir haç üzerine yaslanmış kocaman bir İsa resmi çizdi. Gülmsemelerden başkasına akılları ermeyen Orman Perileri

bu işkence altındaki insan resmi karşısında dehşete kapılıp geri çekiliyorlardı. Güneşin ilk ışıkları çekine çekine mağaranın kapısına uzanmışlardı şimdi. Vakit, bahtsız kızların yakındaki ağaçların yaprakları üzerinde günün ilk yemeğini yemeye, gün ışığına çıktıkları vakitti. Tutsak kızlar ağlıyorlardı. Keşişe, kendilerine yardım etmesini yalvarıyor, masumluklarına sığınıp eğer kaçmalarına karşı çıkmazsa onu seveceklerine yemin ediyorlardı. Yapım çalışmaları bütün gün sürdü. Ve akşama kadar taşlardan gözyaşı aktığı görüldü. Yaralı hayvan iniltisini andıran hıçkırıklar, boğuk çığlıklar duyuldu. Ertesi gün dam kapatıldı; üstü çiçeklerle süslendi; kapı takıldı ve demirden büyük bir anahtarla kilitlendi.

O gece köylüler yorgun argın köye döndüler. Gelgelelim Keşiş Therapion kendi elleriyle yaptığı kilisenin yanında yatı. Tutsaklarının iniltileri, sabaha kadar tatlılıkla engelledi uyumasını. Merhametliydi doğrusu: Ayak altında ezilen kurtlara, ya da sapı cüppesine takılıp kırılan bir çiçeğe içi titrer, pek acırdı. Ancak, yılan yuvalarını iki taş arasına kısıtıp ezmekten zevk alan insanlar vardır; Therapion onlar dandı.

Ertesi gün köylüler kireç getirip kilisenin içini dışını badanaladılar. İş bittiğinde, kilise kayalığın koynuna sokulup büzüşmüş beyaz bir güvercini andırır olmuştu. Köylülerin en az ödlele olanlarından bir iki kişi, inin içine girmeyi göze alarak, kaynak sularıyla arı balı inin içine sızıp, peri kızlarının biten ömrünü uzatmasın diye inin sünger taşından, nemli duvarlarına beyaz boya sürdüler. Yorulan Orman Perilerinin insanlara görünmeye halleri kalmamıştı. Yarı karanlık içinde, yer yer, gerilmiş körpe dudaklar, yalvaran narin eller, ya da bir göğüsün soluk pembesi seçiliyordu. Kireçten beyazlaşmış kalın parmaklarını kayanın pürüzlü yüzeyinde

gezdiren köylüler, terkedilmiş rutubetli yerlerde görülen bal-dırıkaralar benzeri yumuşacık bir perçemin titreye titreye uçup kaçıştığını duyumsuyorlardı. Orman Perilerinin çürüyen bedenleri buharlaşıyor, ya da ölen bir kelebeğin kanatları gibi ufalanıp dağılıyorlardı. Derinden derine hâlâ sızlanıyorlardı. Ama bu güçsüz sızlanışları duyabilmek için iyice kulak kabartmak gerekti. Bunlar, ağlayan Orman Perilerinin ruhlarıydı artık.

Ertesi gece, Keşiş Therapion kilisenin kapısı önünde çölde bir papaz gibi nöbetçilik etmeyi sürdürdü. Gelecek aya varmadan sızlanışların dineceğini, ve açlıktan ölecek olan Orman Perilerinin tatsız bir anıdan başka hükmü kalmayacağını düşünüyor, keyifleniyordu. Ölümün bu tutsak kızları bağışlayacağı zaman bir an önce gelsin diye dua ediyordu. Çünkü elinde olmadan onlara acımaya ve utanç verici zayıflığından dolayı kendine kızmaya başlıyordu. Artık kimse onu görmeye, tepeye gelmiyordu. Köy sanki dünyanın ta öbür ucuna yerleşmiş bir köşe gibi uzak görünüyordu gözüne. Vadinin karşı yamacında, kızıl topraktan, çam ağaçlarından ve altın rengi iğneyapraklar arasına gizlenmiş bir patikadan başka hiçbir şey seçemiyordu gözü. Orman perilerinin gitgide azalan mırıltıları ve sesi gitgide kısılan kendi dualarının dışında hiçbir şey duymuyordu.

O günün akşamı, patikanın üstünden kendine doğru gelen bir kadın gördü. Başı öne eğik, biraz kambur yürüyordu. Üstündekilerle başındaki yemenisi siyahtı. Ancak bu simsiyah kumaştan, sanki kadın sabahı geceyle örtmüşçesine tılsımlı, gün gibi bir ışık doğmuştu. Çok genç görünmekle birlikte, hareketlerinde ölçülü bir yavaşlık, üzerinde ise çok yaşlı kadınların ağırbaşlılığı vardı. Tatlı inceliği olgunlaşmış bir üzüm salkımınıninkini, güzel kokulara bürünmüş bir çiçeğinkini andırıyordu. Kilisenin önünden geçerken dikkatle

baktı Keşiş'in yüzüne. Bu bakış dua okuyan Keşiş'i rahatsız etti.

— Bu patika hiçbir yere çıkmaz Hanım, dedi kadına. Nerden böyle?

— Sabah gibi, Doğudan gelirim, dedi genç kadın. Ya sen, sen burda ne yaparsın Koca Keşiş?

Bu yöreleri bu zamanda hâlâ varlıklarıyla kirletmeye devam eden Orman Perilerine duvar ördüm, dedi Keşiş. Kaçmasınlar diye de inin ağzına bir kilise yaptırdım; çünkü çıplak bu kadınlar; ve kendilerince bunlar da sakınıyor Tanrı'dan. İnlerinde soğuk ve açlıktan ölsünler diye bekliyorum. Onlar ölünce bu tarlaları Tanrı'nın huzuru kaplayacak.

— Tanrı'nın huzuru marallara ve keçi sürülerine yetiştiği gibi Orman Perilerine de yetişir, tasalanma, diye cevap verdi kadın. Sen yaratılış döneminde Tanrı'nın bazı meleklerle kanat takmayı unuttuğunu, o meleklerin de yeryüzüne düşüp ormanlara yerleştiklerini, o ormanlarda Orman Perileri ve Pan ırklarını meydana getirip Olimpos tanrıları olduklarını bilmez misin? Hristiyanlık öncesi insanları gibi Yaradan'a rağmen yaratıcıları yüceltmeye kalkışma, ama O'nun yapıtı altında kalıp ezileyim de deme sakın! Apollon'la Diana'yı yarattığı için duacı ol Tanrı'na.

— Benim ruhumun, dedi ihtiyar Keşiş alçakgönüllülükle, öyle uzun boylu yücelmelere aklı ermez; Orman Perileri cemaatimin aklını karıştırıyor, huzurunu bozuyorlar. Tanrı katında onların esenliklerinden ben sorumluyum; işte bu yüzden de, eğer gerekirse cehenneme kadar peşindeyim onların.

— Bu gayretkeşlikler gün gelir tükenir benim dürüst Keşişim, dedi gülümseyerek genç kadın. Orman Perilerinin hayatıyla cemaatinin esenliğini uzlaştırabileceğin bir yol görünmüyor mu gözüne?

Sesi bir flüt sesi gibi tatlıydı.

Tasalı Keşiş başını öne eğdi. Genç kadın, elini Keşiş'in omzuna koyarak ağırbaşlılıkla,

— Keşiş bırak gireyim şu mağaraya; mağaraları severim ben, ve mağralarda korunak arayanlara içim titrer, acırım. Ben çocuğumu bir mağarada dünyaya getirdim ve Diriliş'in ikinci doğumuna hazırlanması için yine bir mağrada teslim ettim onu korkusuzca ölümüne.

Keşiş, kadın geçsin diye ileri çıktı.

Hiç duraksamadan mağaranın girişine yöneldi kadın. Koca haç kapının girişini kapatmıştı. Tanıdık bir eşyayı kaldırır-casına bir yana çekti haçı ve inin içine dalıverdi.

Karanlığın içinden tizleşen mırıltılar işitildi, cıvıltılar ve sanki kanat çırpımları duyuldu. Genç kadın bilinmeyen bir dilde konuşuyordu Orman Perileriyle. Bu dil, belki kuşların, meleklerin diliydi. Biraz sonra bu zaman zarfında durmadan dua etmiş olan Keşiş'in yanında bitiverdi.

— Bak Keşiş, dedi; dinle...

Üstündeki giysinin altından artık iyice tiz perdeden, yığınla ses çıkıyordu. Eteklerini kaldırdı ve Keşiş Therapion onun giysisinin katları arasında yüzlerce kırlangıç taşıdığını gördü. Dua eden bir kadın gibi kollarını ansızın göğze açarak kuşları salıverdi. Sonra, — sesi bir harpın tınısı gibi pırıl pırıldı.—

— Gidin çocuklarım, dedi.

Azat edilen kırlangıçlar akşam göğünde, kanat ve gagalarıyla bilmecesi çözümsüz biçimler çizerek süzülüp gittiler. İhtiyarla genç kadın bakışlarıyla bir an için izlediler onları; sonra gezgin kadın, ihtiyar adama şöyle dedi :

— Her yıl geri gelecek bu kırlangıçlar, onları benim kilisemde sen barındıracaksın. Elveda Therapion.

Ve Meryem, yolların tükenmesini kendine pek dert et-

KIRLANGIÇLAR MERYEMİ

meyen, — nasıl olsa gökte yol bulmanın ilmini almış — bir kadın kılığında hiçbir yere çıkmayan patikadan yürüyüp gitti.

Keşiş Therapion köye indi. Ertesi gün dua için kiliseye döndüğünde Orman Perilerinin ini silme kırlangıç yuvası olmuştu. Her yıl geri geldiler. Kilden evciklerini berkitmek, yavrularının karnını doyurmakla uğraşarak Kilisenin içinde gidip gelirlerdi. Therapion duasını keser, iç geçirir, duyulanarak onların oynaşmalarını seyrederdi. Çünkü Orman Perilerine yasaklanan kırlangıçlara serbesttir.

Kızıl Kostis derlerdi adına. Çünkü saçları kızıldı. Çünkü vicdanında azımsanmayacak sayıda insanın kanını akıtmış olmanın verdiği yük vardı ve çünkü — ki bu en önemlisiydi — elini kolunu sallaya sallaya köye inip karşısında korkudan titreyen köylüleri kendisine düşük fiyattan en iyi cins binek atlarını satmaya zorlar, yoksa ölümlerden ölüm beğenmelerini söyler, bütün bunları yaparken de kırmızı bir ceket taşırdı. Doğduğu köyden yürüyerek birkaç saat çeken dağlarda saklanarak yaşamıştı hep. Köye verdiği zarar, hanıdır siyasi suikastler ve bir düzine kadar koyun gasp etmekten ileri gitmemiştir. Bir köşeye çekilmesinde sakınca yoktu; gelgelelim özgür havayla gasp edilmiş malın tadını hiçbir şeye değişmeyenlerdendi Kostis. Derken, işin içine kamu hukukunu ilgilendiren birkaç cinayet karışmış, bu olaydan sonra köylüler ona savaş ilan etmişlerdi. Bir kurtmuş gibi peşine düşmüşler, bir yaban domuzuymuşçasına kıştırmışlardı Kostis'i. En sonunda, Saint Georges gecesı, sabaha kadar uğraştıktan sonra, bir atın sırtına atıp damızlık bir hayvan gibi ağzı ardına kadar açık bir halde köye getirmişlerdi onu. Serüvenlere sürüklemiş olduğu üç dört

delikanlı da onun gibi kurşunlarla delik deşik edilerek bıçak darbeleri altında can vermişlerdi. Köy meydanı sııklara çakılan kafalarla donatılmıştı. Mezarlığın kapısında birbiri üzerine yığılmış cesetler vardı. Güneşle sineklerden korunmak için sıkı sıkı kapattıkları kepenkler ardında köylüler, çılgınca eğleniyor, Kostaki'nin altı yıl önce ıssız bir yolda kıştırıp öldürdüğü Ortodoks Papazı'nın dul karısı, bir yandan intikamını alan köy sakinlerine az önce ikram ettiği rakının karafakilerini suyun altında çalkalarken, bir yandan da ağlıyordu.

Dul Afrodisya, gözlerini silip, masanın üzerine ellerini, ellerinin üzerine de ihtiyar bir kadının gibi titreyen çenesini dayayarak mutfaktaki tek tabureye çöktü. Günlerden çarşambaydı ve pazardan beri ağzına tek lokma koymamıştı. Üç gecedен beri de uykusuzdu. Bastırdığı hıçkırıkları, siyah etaminden elbisesinin kalın katları altındaki göğüslerini sarsıyordu. Sızlanışlarının çıkardığı sesle elinde olmadan içi geçti; ama tam uykuya dalacakken doğruldu : Uykulayıp unutmanın zamanı değildi henüz. Kadınlar, silah sesleri dağlarda kasırga gibi yankılandıkça bağırsıp çağırışmışlar, köy meydanında üç gün üç gece, hiç durmadan beklemişlerdi. Afrodisya'nın çığlıkları, altı yıldır mezarda çürüyen ve büyük saygı gösterilen ihtiyar bir ortodoks papazı karısının kişiliğine yaraşır biçimde bütün kadınların çığlıklarından baskın çıkmış, bütün öbür seslerin arasından adeta fışkırmıştı. Üçüncü günün şafak vaktinde, köylüler, yorgun bir katırın sırtına yığdıkları kanlı yükleriyle köye döndüklerinde, dul kendisini ansızın kötü hissetmiş, komşu kadınlar da onu dul kaldıktan beri gözden dilden uzak yaşadığı kulübesine taşımak zorunda kalmışlardı. Titreyen elleri ve bacaklarıyla dul, dayanılmaz bir ten ve yorgunluk kokusu salan bu adamların ayrı ayrı yanlarına kadar gelmiş, önlerine koyduğu ek-

mek ve peynir dilimlerini daha önceden zehire yatıracak vakti olmadığından da, güze kalmadan mezarlarına ay ışığı vursun gibilerden dileklerde bulunarak yemeklerinin içine tükürmüştü.

O an onlara, bütün hayatını anlatmak, aldandıklarını söylemek, ya da kendisi hakkında kuşkuları doğrulamak, on yıldan bu yana saklaması onca güç ve onca kolay gelen o gerçeği kulaklarına haykırmak, Kostis'e olan aşkını, ıssız bir yolda ansızın bastıran dolu sağanağından kaçmak için sığınmış olduğu bir dut ağacı altındaki karşılaşmalarını, o fırtınalı gecede bir şimşek hızı ile doğan tutkularını bağlamak istemişti. Sonra köye dönüşünü, içinde üzüntüden çok dehşet ve ürkü olan bir pişmanlıkla sarsılışını; birden kendisi için içtiği sudan, yediği ekmekten bile daha vazgeçilmez hale gelen bu adamdan uzak kalmayı denediği geçmek nedir bilmemiş olan o bir haftayı; sonra ortodoks papazının dağda tek başına çiftçilik yapan anasına un götürmek bahanesiyle Kostis'i ikinci kez görmeye gidişini; o günlerde üstünden eksik etmediği o sarı etekliği, — hani sanki güneşten kopmuş bir parça gibi yatak örtüsü niyetine örtünmüş oldukları o sarı etekliği — ve bir Türk kervansarayının samanlığında gizlenmek zorunda kalmış oldukları o geceyi; altından geçtikçe insanın suratına serin tokatlar çarpan kestane dallarını ve ölçüsü kaçırılan en küçük bir hareketin engerekleri ürkütebileceği patikalarda Kostis'in kamburunu çıkararak önden gidişini; ve karşılaşmalarının ilk gününde fark etmemiş olduğu ensesindeki kıvrım kıvrım yara izini; aşırılmış değerli bir malmışçasına yüzüne fırlattığı aç ve çılgın bakışlarını; onun her türlü zorluğa alışkın, dayanıklı bedenini, içine su serpen gülüşünü, sevişirlerken kendine özgü sesiyle adını mırıldanışını... Bütün bunları haykırmak istemişti. İğrenç şeylerle beslenen şu hantal sinekler, deri üze-

rinde yapış yapış ve ağır aksak gidip gelmelerinden insanın giderek usanabileceği tahammül edilmez mikrop yuvaları değillerdi sadece. Belki bunlar o çıplak bedenine, o kanayan başın üzerine de konmuşlardı. Yerinden kalkıp, duvarın üzerinde vızıldayan iki üç sineği elindeki bir bezin tozunu silker gibi kovdu. Ah, keşke insan elinde bir toz beziyle bir silkeleyişte temizleyebilseydi bütün şu köyü; zehirli dilleriyle arı gibi sokan şu kocakarıları, kilisede ayın şarabıyla sarhoş olup meslektaşının katiline küfürler yağdıran şu genç papazı ve ballı bir meyveye üşüşen eşekarıları gibi Kostis'in üzerine çullanmış olan şu köylüleri bir temizleyebilseydi. Tuttuğu yasin altı yıldan beri mezarlığın en saygın köşesinde yatıp duran şu ihtiyar Ortodoks Papazından başka bir sebebi olabileceğini düşünmemişlerdi demek. Bahçenin dibindeki bu yörenin kerestesinden yapılma kereveti ne kadar umursuyorsa, o kendini beğenmiş ihtiyarın yaşayıp yaşamadığını da o kadar umursadığını bir türlü haykıramamıştı suratlarına.

Ama uykusunu kaçırın homurtularına ve boğazını temizlerken çıkardığı tahammülü imkânsız sese rağmen, — karağöz perdesindeki kıskanç tiplerin abartılı gülünçlüğüyle önce enayi yerine konmaya, sonra da hırçınlıklarına ses çıkarmamaya katlanan — o zavallı ve safdil ihtiyarın eksikliğini duymuyor değildi yine de. Papaz, yaşadığı aşk oyununa komik bir öge katmıştı da ondan belki. Kostis'in hırsızlama papazın bahçesine daldığı akşamlarda ceketinin altına sokarak yürüttüğü tavukları önceden boğup sonradan suçu pinti ihtiyarın yordakçı dostlarına atmakla ne de iyi yapmıştı. Sonra bir gece, çınarın altında sevişirlerken onların aşk fısıltılarını duyup uyanan ihtiyarı, pencereden sarkmış, bir yandan rezalet çıkacak korkusu, bir yandan bir kurşunla hayatına son vermek, öbür yandan da intikam almak gibi birbirini tutmayan duygular içinde kıvranarak onların du-

vara yansıyan gölgelerini gözetlerken tepelerinde hissetmek ne de hoş olmuştu. Afrodisya'nın Kostis'te kınadığı tek şey, istemeyerek de olsa aşklarını gizleme görevini iyi kötü üstlenmiş olan bu ihtiyarın öldürülmesi idi.

Dul kaldıktan sonra Kostis'e mehtapsız gecelerde verdiği randevulardan kimse kuşkulananmamıştı. İşte bu yüzden bir seyircinin sadece varlığıyla sevişmelerine katabileceği o zevk eksik kalır olmuştu. Köy ebelerinin bakışları genç kadının şişen karnına takıldığında, papazın karısının, — sanki Afrodisya böyle insanlarla yatmaya razı olacak bir kadınmış gibi — olsa olsa bir sokak satıcısıyla, ya da bir ırgatla kıtırtırmış olabileceğini düşünmüşlerdi herhalde. Bu küçük düşürücü kuşkuları hoşgörüyle kabullenerek, mide bulantılarını bastırmak için gösterdiği çabadan daha üstün bir çabayla gururunu hiçe sayması gerekmişti. Birkaç hafta sonra köylüler onu karnı düzleşmiş, etekleri bollaşmış görünce Afrodisya'nın yükünden nasıl bu kadar kolay kurtulduğunu pek merak etmişlerdi. Kutsal Lukas ziyaretinin yalnızca bir bahane olduğundan ve Afrodisya'nın artık Kostis'in ekmeğini pişirip ceketlerini tamir eden Papaz'ın annesinin köyden birkaç fersah ötedeki dağ çiftliğinde gizlendiğinden kimse- nin en ufak bir kuşkusu kalmamıştı. Yaşlı ninenin yumuşak kalpli olmasından değil de, Kostis'in nineden rakıyı esirgememesinden gelmişti işler bu hale. Hem gençliğinde nine de aşkı tatmıştı. Ve işte o dağ evinde dünyaya gelmişti çocuk; yine orada, doğduktan sonra yıkamaya bile gerek kalmadan, yeni doğmuş bir kedi yavrusu gibi, ottan iki minder arasında kesilmişti soluğu.

Nihayet, köy muhtarının Kostis'in bir arkadaşı tarafından öldürülmesi olayı ve sevilen erkeğin gitgide artan bir huysuzlukla çiftesine yapışan elleri ve güneşin kan içinde doğup kan içinde battığı o üç gün üç gece... Ve işte bu gece,

bütün olanlar bir şenlik ateşiyle son bulsun diye, erkenden mezarlığın kapısına benzin tenekeleri yığılmıştı. Kostis'le arkadaşları, toprağa gömmek zahmetli olur diye üzerlerine benzin dökülen o katır leşleri gibi yakılacaklardı. Şimdi Afrodisya'nın Kostis'in yasını tutmaya yalnızca birkaç saat vakti vardı; güneş batıncaya kadar yalnızlığıyla baş başa geçireceği birkaç saat...

Kapının sürgüsünü kaldırarak kendisiyle mezarlık arasında kalan dar alana çıktı. Taş duvarın dibindeki cesetleri birbiri üzerine tepeleme yığmışlardı. Kostis'i tanımak güç değildi. İçlerinde en uzun boylusu oydu; hem nasıl tanımazdı, sevmişti onu. Ağgözlü bir köylü, pazar günü şıklaşmak için ceketini çalmış olacaktı. Gözkapaklarındaki kanlı gözyaşlarına şimdiden sinekler yapışmaya başlamıştı. Yarı çıplaktı. Aradabir, iki üç köpek toprağın üstündeki kapkara artıkları yalayıp, soluk soluğa dar gölge şeridindeki yerlerine dönüyorlardı. Akşam, güneşin zararsız hale geldiği vakit, bu dar taraçaya birer ikişer kadınlar doluşacak, Kostis'in iki omzu arasındaki yara izini biraz daha yakından görmüş olacaklardı. Erkekler cesedi tekme ata ata yuvarlayıp elbiselerinden arta kalan o zavallı paçavraların üzerine benzin boca edeceklerdi. Bağbozumunda üzüm toplayıcılarının şarap fıçısı mantarlarını patlattıkları gibi coşkuyla patlatacaklardı benzin bidonlarının tıkacını. Afrodisya, Pak Yortusunda Kostis'e hediye olarak vermek için elleriyle diktiği gömleğin yırtık koluna dokunurken, ansızın Kostaki'nin bir zamanlar sol kolunun içine yazmış olduğu kendi ismini gördü. Derinin orta yerine kazınmış bu harfleri kendisinden başkası görecektense, şimdi mezarlığın duvarlarında oynaşmaya başlamış olan alevler gibi, gerçek ansızın ortaya çıkabilirdi. Afrodisya, birden kendini taş yağmuru altında cansız yatarken gördü. Fakat kendisini bunca yumuşaklıkla suçlayan bu kolu çekip

koparamazdı; ya da kendisini lanetleyen bu izleri demirle dağlayarak silip yok edemezdi. Ne olursa olsun, bunca karnamış olan bu bedene bir yara da o açamazdı.

Papaz Etienne'in mezarında onca gereksiz duran yığınla teneke çelenk, kutsal çitin öte yanından ayna gibi pırıl pırıl yanıyorlardı. Bu kambur yığınlar birden papazın içine yağ doldurulmuş gibi duran karnını hatırlattı Afrodisya'ya. Dul kalınca merhum papazın karısını mezarlığa iki adım uzaklıktaki bu kulübeye nakletmişlerdi. Afrodisya mezarlıklardan başka hiçbir şey bulunmayan bu ıssız yerde yaşamaktan yakınmazdı. Çünkü gözünü budaktan sakınmayan Kostis, tek canlının geçmediği bu yoldan karanlık bastıktan sonra bazen onu görmeye gelirdi. Üstelik komşu evde oturan mezarcınır. kulakları da davul gibi sağırdı. Papaz Etienne'in mezarıyla kulübe arasında yalnızca mezarlığın duvarı vardı. Böyle gecelerde sevişmelerini hortlamış kocasının sakalı üzerinde sürdürüyorlarmış izlenimini edinirdi Afrodisya. Artık kanık-sadığı bu yalnızlık, ihtiyatsızlık ve kurnazlıkla tüketmiş olduğu şu hayata yaraşır yeni bir tasarımı gerçekleştirmeyi mümkün kılabilirdi. Mezarcının kazma küreğini kaptığı gibi güneşin çürüttüğü tahta kapıyı itti. Toprak katı ve kuraktı. Afrodisya'nın alnından damlayan ter, gözyaşlarından baskın çıkıyordu. Arasına kürek bir taş çarparak çınıyor, ama bu ıssız yerdeki çınlamayı kimse duymuyordu. Köylü yemeğini yemiş, uykuya çekilmişti. Sonunda, kazmanın ucundan ihtiyar tahtanın sesi yankılandı ve bir gitar gövdesinden bile daha dayanıksız olan Papaz Etienne'in tabutu kazma darbesinin altında direncini yitirdi. Tabut ihtiyardan arta kalan birazcık kemik ve kırışık ayin cüppesini ortaya sererek çatırdayıp dağıldı. Afrodisya bu süprüntüleri toplayıp özenle tabutun bir köşesine itip yerleştirdikten sonra Kostis'i koltuklarından tutup çukura doğru sürükledi. Sev-

gilisi eskiden kocasına bir karış yukardan bakardı; ama şimdi kesik başlı Kostis'e fazla büyük gelecekti tabut. Afrodisya mezarın kapağını kapadı; toprağı yeniden yığdı üstüne. Küçük toprak yığınına bir zamanlar kilise mensuplarının parasıyla Atina'dan satın alınmış olan çelenklerle örttü. Ölü-yü sürüklediğı patikayı ayağıyla çığneyip düzledi. Mezarlığın kapısındaki kümeden bir ceset eksilmişti şimdi. Köylüler Kostis'i bulmak için bütün mezarları karıştıracak değillerdi herhalde.

Nefes nefese oturdu. Ama çok geçmeden doğruldu. Çünkü ölü gömücü kadın mesleğini iyice benimsemişti artık. Orda, köyün girişinde, köyün yerini gökyüzüne ve kayalıklara bıraktığı yerde, tepede, Kostis'in çatallı bir deyneğin ucundaki başını köylülerin hakaretlerine terketmişti. Başlattığı bu gömme törenini tamamen erdirmedikçe, işi bitirmiş sayamazdı kendini. İnsanlar hazır evlerine çekilmiş uyur, drahmilerini sayar, ya da sevişirlerken — yani meydanı güneşe bırakmışken — bu sıcak saatlerin bir işe yaraması gerekiyordu. Tepeye çıkmak için köyün çevresinde dört dünden sonra, hemen hemen hiç kullanılmayan, dik bir keçi yolu seçti. Kapı sundurmalarının dar gölgelerinde cılız köpekler uyukluyordu. Afrodisya köpeklerin önünden geçerken fırsatı fırsat bilip böğürlerine tekme atıyor, sahiplerinden alamamış olduğu hınçla üzerlerine yürüyor, öfkesini onlardan çıkarıyordu. Bir ara hayvanlardan biri uzun uzun hırlayarak tam üzerine atlayacakken Afrodisya durdu, hayvanı okşayıp severek yatıştırmaya çalıştı. Hava ak kor haline getirilmiş bir demir gibi yanıyordu. Yeldirmesini alnına çekti. Çünkü işi bitirmeden güneş çarpmasından yere kapaklanmanın alemleri yoktu şimdi. Patika çember biçiminde beyaz bir alana ulaşmıştı. Tepenin az yukarsı, oyulmuş kayalıklardan, Kostis gibi umarsızlardan başka kimsenin girmeyi

göze alamadığı mağaralardan ibaretti. Yabancılar bu mağaraların yanına sokulacak olsa köylüler sert, hırçın naralar atarak onlara aşağı inmelerini bağırırlardı. Daha ötede ise kartallar ve yalnız kartalların bildiği gökyüzü vardı.

Kostis'le dört arkadaşının çatalı deyneklere çakılı yüzleri ölümlere özgü değişik anlamlar edinmişlerdi. Kostis hayatta iken çözmeye vakit bulamadığı, — bir at satın almak, ya da bir rehinenin kurtarmalığı gibi — meseleler üzerine düşüncelere dalmışça dudaklarını buruşturmuştu. Arkadaşları içinde ölümün pek fazla değiştiremediği tek kişi oldu. Çünkü onun yüzü doğuştan solgundu. Afrodisya Kostis'in başını kavradı; baş, yırtılan bir ipekli kumaş sesiyle çıktı yerinden. Onu, evine, mutfak taşlığının altına, ya da yerini yalnız kendisinin bileceği bir mağaraya gizlemeyi tasarlamıştı. Oysa şimdi Kostis'ten kalan bu yadigârı okşayıp seviyor, artık kurtulduklarını söyleyerek onu avutmaya çalışıyordu.

Gidip alanın hemen altında kalan Çiftçi Vasil'in araziindeki çınar ağacının altına oturdu. Taşlar ayaklarının altından tepe yamacından ovaya doğru hızla yuvarlanıyor, top-rağı bir halı gibi örten ormanlar uzaktan bakınca ufacık yosunları andırıyorlardı. En dipte, dağın iki yamacı arasından deniz görünüyor, Afrodisya, Kostis'i bu dalgaların üzerinden kaçmaya razı edebilmiş olsaydım, şimdi kucağımda üstünden damla damla kan akan bu başla birlikte bir ileri bir geri sallanıp inildemezdin diye kendi kendine konuşuyordu. Ta ne zamandır içine akıttığı sızısı, cenaze törenlerinde sağucu kadınların ağlamalarını andıran bir şiddetle boğuk hıçkırıklar halinde ansızın patlayıp boşaldı. Dirseklerini dizine, ıslak yanaklarını avuçlarına dayadı. Ölünün yüzüne damla damla gözyaşları akıtıyordu.

— Hey papazın dulu, hırsız kadın, ne yapıyorsun bostanımda?

DUL AFRODİSYA

İhtiyar Vasil, orağıyla sopasını kapmış, yokuşun başında dikilmiş duruyor, kükremiş öfkesi ve kuşkucu haliyle her şeyden çok bir korkuluğu andırıyordu. Afrodisya Kostis'in başını önlüğüyle örterek bir sıçrayışta yerinden kalktı.

— Senden bir parça gölge çaldım Vasil Dayı, alnımı serinletmek için bir parça gölge...

— Önlüğünün içinde sakladığın ne peki, hırsız kadın; ne saklıyorsun pis dul? Bal kabağı mı karpuz mu?

— Yoksulum Vasil Dayı. Kırmızı bir karpuz aldım yalnız. Kırmızı bir karpuz, içi siyah çekirdekli bir karpuz...

— Göster bakayım şunu bana, yalancı kadın. Seni pis köstebek. Ne çaldınsa geri ver, hadi durma.

İhtiyar Vasil sopasını sallaya sallaya yokuştan inmeye koyuldu. Afrodisya önlüğünün uçlarından tutarak uçuşundan yana, aşağı doğru koşmaya başladı. İniş gitgide dikleşiyor, patika güneş batmaya hazırlanırken üzerindeki taşları ayıklamak istiyorca kayganlaşıyordu. Vasil çoktan durmuş, kaçağı geri dönmeye çağırıyor, uyarıyordu. Patika bir yola dönüşmüştü artık. Bu yol bir kayalık yığınydı. Afrodisya Vasil'i işitiyor, ancak rüzgârın delik deşik ettiği bu sözlerden, köyden, yalandan, ve günün birinde ihtiyar bir kadın olmaya varan o bitip tükenmez cezadan bir an önce savuşması gerektiği dışında hiçbir şey anlamıyordu. Derken bir taş ayağının altından sekip önden yol göstermek istermiş gibi fırlayarak uçuşunun dibine düştü ve dul Afrodisya kana bulanmış başı da yanında götürerek akşama ve derin boşluğa daldı.

BOYNU VURULAN KALİ

Acımasız tanrıça Kalî Hindistan ovalarında gezinir durur.

Ona, aynı zamanda hem kuzeyde hem güneyde, hem kut-sal yerlerde, hem de pazarlarda rastlanır. Kalî geçerken ka-dınlar tir tir titrer, delikanlılar burun deliklerini açarak kapı önlerine çıkarlar ve çocuklar ağlamaya başlar başla-maz, ilk onun adını öğrenirler. Kuzguni Kalî korkunç ve güzeldir. Endamının narinliği yüzünden şairler onu muz ağaçlarına benzetirler. Güz mehtabının çıkışını andıran yu-varlak omuzları, çiçeğe durmuş goncaları andıran memeleri vardır. Kalçaları yeni doğmuş bir fil yavrusunun hortumu gibi sallanır durur. Dans ederken, ayakları körpe filizlere benzer. Ağzı hayat gibi sıcaktır, gözleriyse ölüm kadar derin. Ardı ardına, gecenin tuncunda, şafağın gümüşünde, günba-tımının bakırında, öğlenin altmında seyreder durur kendini. Ama dudakları gülümseme nedir bilmez. İnce boynuna ke-miklerden bir tesbih dolar ve bedeninin öbür yerlerinden çok daha beyaz olan yüzünde, iri gözleri saf ve hüznülüdür. Ka-li'nin sonsuza kadar gözyaşları dökecek olan yüzü solgun ve tedirgin sabahların çehresi gibi nemle örtülüdür.

Kalî iğrençtir. Tanrısal dirliğini mahkûmlarla, paryalar-

la düşe kalka yitirmiş, cüzzamlıların öptüğü yüzünü yıldızlardan oluşmuş bir kabuk kaplamıştır. O, amansız soğuklar yüzünden hiç yıkanmayan deveçilerin göğsünde dinlenir. Kör dilencilerle pislik yuvası yataklarda yatar. Ölülerini yıkamakla görevlendirilen ve ışığı kirlettikleri söylenen hastalıklı sefillerden Brahmanlar'a kadar, elden ele gezer. Kali piramit şeklinde istiflenen kütüklerin gölgesinde, ılık küllerin üstünde boyun eğer onların isteklerine. O sert ve güçlü olan gemicileri de sever. Pazar yerlerinde çalışan ve birer yük hayvanı gibi dövülen zenciler de kabulüdür. Onların, yüklerin sürtünmesiyle derisi yüzülmüş omuzlarına sürter başını. İçecek taze suyu olmayan hummalı bir hasta gibi bitkinlikle, hep aynı hüznü veren donuk zevkler peşinde, bir dört yol ağzından ötekine, köyden köye sürüklenir durur.

Küçük ayakları, bileklerinde çınlayan halkaların altında çılgınca raks ederken gözlerinden durmadan yaş dökülür. Dudakları öpmeyi bilmez. Kirpikleri ona sarılanların yanaklarına değmez ve yüzü lekesiz bir ay gibi sonsuza dek solgundur.

Kusursuzluk Nilüferi Kali, eskiden, İndra göğü altında, bir safirin içinde yaşar gibi hüküm sürmüştü. Sabahın elmasları bakışlarında pırıl pırıl yanardı. Evren onun kalp atışlarına göre yoğunlaşır, kalp atışlarına göre genişirdi.

Ama bir çiçek kadar kusursuz olan Kali kusursuzluğundan habersizdi. Ve gün kadar saftı ama, saflığını da bilmezdi.

Bir ay tutulması akşamı, kısıkanç tanrılar, bir gölgenin hüzmesinde, bir gezegenin köşesinde Kali'ye tuzak kurdular. Bir yıldırımla vuruldu boynu ve kopan boynundan kan yerine bir ışık seli fışkırdı. Cinlerin iki parçaya bölüp boşluğa fırlattıkları cezede, tanrısal ışığı fark etmemiş, ya da reddetmiş olanların hiçkırı hiçkırı tırmandıkları cehennemle-

rin derinliklerine doğru yuvarlandı. Buz gibi esen rüzgâr, gökten dökülen ışığı yoğunlaştırdı. Gece olurken yıldızlı boşlukların altında, dağların tepesinde, bembeyaz bir ışık döşegi oluştu. Binbir kollu, binbir ayaklı Canavar-Tanrılar, Sürü-Tanrıları, dönen çarklar gibi kaçtılar karanlıkların içinden. Gözleri ışığın haleleriyle kamaşınca bu ölümsüz şaşkınlık işledikleri suçtan pişmanlık duydu.

Tövbekâr tanrılar Dünya'nın çatısından aşağı indiler. Dokuz araları aştılar. Pişmanlıkla kıvranan hortlakların işledikleri suçtan arınmaya çalıştıkları çamurdan ve buzdan hücrelerin önünden geçtiler. Sonra, işlemedikleri suçları düşünüp, anlamsız ve boş bir açgözlülükle dövünüp ağlayan hortlaklarla dolu başka hücrelere vardılar. Tanrılar, insanların kötülüğe dair sonsuz hayal güçlerine, günahla hazzın sayısız acılarıyla güzelliklerine şaşıp kaldılar. Çukurun dibinde Kali'nin başı bataklık ortasında bir lotus gibi kırıpıyor, başının etrafını saran siyah saçları suyun üstünde yüzen kökleri andırıyordu.

Tanrılar, kanından arınmış olan bu güzel başı saygı ve sevgiyle yerden kaldırdılar, sonra da başı taşımış olan bedenine peşine düştüler. Nehrin kıyısında başsız bir ceset yatıyordu. Cesedi yerden kaldırıp başı cesedin omuzlarına yerleştirdiler ve tanrıçayı yeniden canlandırdılar. Ceset, genç bir Brahman'ın düşüncelerini bozmaya kalkışmış olmaktan ölüm cezasına çarptırılan bir fahişenin bedeniydi. Kanı akmış beden, lekesiz, saf görünüyordu. Tanrıçanın da fahişenin de sol baldırlarında, tam aynı yerde, bir et beni vardı.

Kusursuzluk Nilüferi Kali, İndra göğüne dönmedi. Kutsal başının eklenmiş olduğu bedende, fahişelerin gizli sefahat alemleri düşleyerek yeşil kepenkler ardında müşteri gözetledikleri odaların, kötü mahallerin, yasak sevişmelerin özlemi vardı. Çocukların baştan çıkarıcı, ihtiyaçların kış-

kırtıcı, genç erkeklerin buyurgan sevgilisi oldu. Kocaları tarafından ihmal edilen şehir kadınları, Kalî'yi ölü yakma yerinin alevleriyle kıyaslamaya başladılar. Onun için lağım fareleri kadar iğrenç, dendi. Tarlalardaki etoburlardan nasıl iğrenilirse Kalî'den de öyle iğrenildi. İşkembeci tezgâhından bir et parçası çalar gibi çaldı kalpleri. Eriyen servetler, bal rengi ışınlar gibi ellerine yapışuyordu. Tanrıçanın lekelenen başını, Benare'den Kapilavistû'ya, Bangolor'dan Srinagar'a durup dinlenmeden sürüklüyor, berrak gözlerinden durmadan yaşlar dökülüyordu.

Bir sabah vakti, Benare'de, Kalî, yorgunluktan kabuk kabuk olmuş yüzüyle fahişelerin sokağından çıktı. Şehir dışında, bir gübre yığınının başına oturmuş sakın sakın salya akıtan bir meczup, Kalî yanından geçerken kalkıp yanından koşmaya başladı. Çok geçmeden meczupla tanrıça arasında tanrıçanın gölgesi uzunluğunda bir mesafe kalmıştı. Kalî adımlarını yavaşlattı. Adamın yanaşmasına izin verdi. Adam ondan ayrılınca da yeni bir şehre doğru yoluna devam etti. Bir çocuk sadaka istedi. Kalî, kendisini iki taş arasında bekleyen bir yılanın olduğunu, ondan sakınması gerektiğini söylemedi çocuğa. Ansızın, yaşayan her şeye karşı bir öfke kaplamıştı içini. Aynı zamanda da özünü berkitmek, canlılara olan susuzluğunu gidermek için, yok etme arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Mezarlık kenarlarında oturduğu görüldü. Ağzı dişi kaplan ağzı gibi, çıtırdayan kemik parçalarıyla doldu. Doğurduğu canlıları yavrularının üstünde yuvarlanan bir yabandomuzu gibi ezdi. Yok ettiklerinin canını, üzerlerinde raks ederek aldı. Kanlı dudaklarından pis bir et kokusu yayılır oldu. Ama kucaklama ve okşamalarıyla kurbanlarını avutuyor, memelerinin sıcaklığı acıları unutturuyordu.

Bir gün, bir ormanda Kalî, Bilge ile tanıştı.

Bilge bağdaş kurmuş, avuçlarını birbirine bitişirmiş

DOĞU ÖYKÜLERİ

Bir deri bir kemik kalmıştı; bedeni ölü yakma yerine dōşenen odunlar kadar kuruydu. Genç mi ihtiyar mı olduğu belli değildi. Her şeyi gören gözleri, kapalı gözkapaklarının arasından zar zor seçiliyordu. Etrafını saran ılık bir hale biçimindeydi. Kali, içinin derinliklerinde büyük bir huzurun doğduğunu hissetti. Dünyaların durduğu, canlıların bağışlandığı, hayatın da ölüm gibi bir fazlalık, bir yararsızlık olacağı sonsuz mutluluk gününü, her şeyin Hiçliğe doğru çekilip eriyerek dağılıp yiteceği o zamanı sezinledi. Az önce kavrayıp anlamış olduğu, belki de içinde tohumunu taşıdığı bu katışıksız Hiçlik, gelecekte beklenen bir çocuk gibi titredi içinde.

Yüce Merhametler Ustası, yolcuyu kutsamak için elini kaldırdı.

— Onca saf olan başım şu iğrençliklerle dolu bedene yamandı, dedi Kali; iğrençliklere kenetlendim. Hem istiyor, hem istemiyorum; hem acı çekiyor, hem zevk alıyorum. Yaşamaktan tiksiniyorum, ölümden korkuyorum.

— Hepimiz eksikliyiz, dedi Bilge. Hepimiz, bölünmüş kıvrıntılar, gölgeler, içi kof hortlaklarız. Biz süregelen yüzyıllar boyu hep ağlarmış gibi, zevk alırmış gibi yaptık.

— Ben İndra göğünde tanrıçaydım, dedi fahişe.

— Ama nesnelerin zincirinden şimdikinden daha çok kurtulmuş değildin ve elmas bedeninin şimdiki et ve çamur bedeninden daha çok korunmuş değildi felaketlerden. Bedbaht kadın, yollarda böyle lekelenmiş yürürken, biçimi olmayan o şeye varmak şimdi daha kolay belki.

— Bezdim, diye yakındı tanrıça.

— Arzu; sana arzulamanın boşuna olduğunu öğretti, dedi Bilge. Şimdi de pişmanlık, pişmanlık duymanın fayda etmediğini söylüyor. Sen, birer parçası olduğumuz Yanılgı; Sen, kusursuzluğun içinde kendiliğinden bilinçlenen kusurlu güzel; Sen, ille de ölümsüz olmayan Gazap... Sabret.

MARKO KRALİYEVİÇ'İN SONU

Dayanılmaz mavilikteki gökyüzünde çanlar çalıyordu. İmansız yörelerin sınırında yer alan bu ülkede çanlar, zangoçlarının ve birazdan toprağa verilecek olan ölünün hristiyanlığını yüksek perdeden kanıtlamak istermişcesine, başka yerlere oranla çok daha keskin ve güçlüydüler. Ama aşağıda, dar avluların gölgelik tarafında çömelmiş insanların yaşadığı beyaz şehirde, bu ses, çığlıklara, çağırmalara, kuzu melemelerine, at kişnemelerine, eşek anırmalarına, — bazen de kadınların ruhunu az önce teslim etmiş olan ölü için okudukları dualara, mırıltılara, ya da topluca tutulan bu yası pek umursamayan bir meczubun kahkahalarına karışmış biçimiyle duyuluyordu yalnızca. Kalaycı mahallesinde çekiç darbeleri çan seslerini bastırıyordu. İhtiyar Stevan elindeki ibriğin boğazını tok sesli küçük çekiç darbeleriyle özenle çalışırken, ansızın, kapı boşluğunu örten kumaşın ucundan tutularak kaldırıldığını fark etti. Biten bir öğle vaktinin batmaya yaklaşan güneşi sıcaklıkla birlikte loş dükkâna daha da yayıldı. Arkadaşı Andrej kendi evine girermiş gibi içeri girdi ve küçük halının üstüne bağdaş kurarak oturdu.

— Marko'nun öldüğünü biliyor musun? Ordan geliyorum da... diye girdi söze.

— Müşterilerim öldüğünü söylediler; diye cevap verdi ihtiyar elindeki çekici sallayarak. Madem anlatmak istiyorsun, ben çalışırken anlat bari.

— Marko'nun evinde, mutfakta çalışan bir dostum var. Bayram günlerinde sofraya hizmete çağırır beni. Esaslı lokma kapar insan orda.

İhtiyar, bakır ibriğin ağzını okşayarak,

— Bugün bayram değil ki, dedi.

— Tamam değil ama, Marko'nun evinde her zaman iyi yemek yenir; iş günlerinde, hatta perhiz günlerinde bile iyi yenir. Sofrada hep bir alay insan olur. Kosova'da ne kadar iyi dövüştüklerini anlatmaktan usanmayan topal ihtiyarlar vardır bir defa. Yalnız, bunlar, yıldan yıla, hatta mevsimden mevsime azalmaya uğruyorlar. Marko, bugün, şişman tüccarlar, önemli kişiler, köy ağaları, dağlarda yaşayan adamlar çağırmıştı yemeğe. — Dağlar dersen, Türkler'e öyle yakın ki, kayaların arasından akan şelalelerin bir kıyısından ötekine ok fırlatırsın... Yazın sular çekilince kan akar oralardan.— Bugün, her yıl düzenlenen baskın için toplanmışlardı. At ve kocabaş hayvan için... Büyük tabakalarda acısı bol yemekler geldi sofraya. Ağır yemekler; eliyle tutamıyor insan, kayıyor, öylesine yağlı. Marko on kişinin yiyeceği yemeği yedi; bir o kadar da içki içti. Kahkahalar attı; yuvarladığı kadehlerin sayısını aşan yumruklar indirdi masaya. Aralarından iki kişi kavgaya tutuştukça da, «Rahat durun, ne oluyor orda,» diye bağıırıyordu.

Biz uşaklar, bütün ellere ibrikle su getirmiş ve bütün parmakları bezle silip temizlemiştik ki, ana avluya bir sürü insan doluşmaya başladı. Artıkların dağıtıldığını, artığın artığının da köpeklere gittiğini şehirde herkes bilir. Çoğu,

yanında, — küçük, olmadı büyük — bir bakraç ya da bir çanakla gelir. Ama hemen hemen hepsinin elinde en azından bir sepet bulunur. Marko üç aşağı beş yukarı hepsini tanıyordu. Yüzleri ve isimleri hatırlamakta ve uygun ismi uygun surata oturtmakta onun üstüne yoktur. İçlerinden koltuk daynaklı bir adamla Konstantin Bey'e karşı birlikte çarpıştıkları günlerden konuştu. Kör bir kitaracıya, kendisi gençken adamın onun şerefine söylemiş olduğu bir baladın ilk dizesini mırıldandı. Çirkin ve yaşlı bir kadını çenesinden yakalayıp, bir zamanlar yatmış olduklarını hatırlattı. Arada bir de, tabağın birinden bir parça koyun eti çıkararak, orada bulunanlardan birine, «Ye!» diyordu... Uzatmayalım, her günkünden pek farkı yoktu olanların.

«Derken, kendini ansızın, bir sıranın üzerine oturup ayaklarını da yere sarkıtmış olan kısa boylu bir ihtiyarın önünde buldu.

«— Ya sen, diye seslendi; sen niye getirmediğin çanağını? Hem senin adını pek çıkaramadım ben.

«— Kimi öyle, kimi böyle çağırır beni, dedi kısa boylu ihtiyar. Adımın önemi yok.

«— Yüzünü de çıkaramadım, dedi Marko. Herkese benzer bir halin var da ondan belki... Yabancıları sevmem ben. Ne de dilenmeyen dilencileri... Ya Türkler için casusluk yapıyorsan!..

«— Kimisi hep gözetlediğimi söyler. Ama yanırlıyorlar İnsanlar istediklerini yapsın, karışmam.

«— Ben de istediğimi yapmayı seviyorum, diye haykırdı Marko. Suratın hoşuma gitmiyor. Çek git, hadi!

«Ve sıradan aşağı yuvarlamak istiyormuşçasına ihtiyarın ayağına tekme attı. Fakat kısa boylu ihtiyar adam taştan oyulmuştu adeta. Ya da hayır: Herhangi bir insandan daha sağlam görünmüyordu aslında; lime lime olmuş paçavralar

içinden sarkan ayakları yere değmeden sallanıp duruyordu, sanki Marko ona hiç dokunmamış gibi...

«Marko, yerinden kaldırmak için ihtiyarın omzuna yapıştığında değişen bir şey olmadı. İhtiyarın başı sallanmaya başlamıştı.

«Yüzü kıpkırmızı kesilen Marko,

«— Kalk da erkek gibi dövüş, diye bağırdı.

«Kısa boylu ihtiyar yerinden kalktı. Gerçekten kısa boy-luydu; boyu Marko'nun omzuna geliyordu. Hiçbir şey söylemeden, hiçbir şey yapmadan öylece durdu kaldı. Marko'nun yumrukları adama isabet etmiyordu sanki, oysa elleri kan içindeydi.

«— Siz, diye bağırdı Marko adamlarına, siz karışmayın. Bu benden başka kimseyi ilgilendirmez.

«Oysa, soluk soluğa kalmıştı. Birden tökezledi, boş bir çuval gibi yere yığıldı. İhtiyar olduğu yerde duruyordu, bak yemin ediyorum, inan bana.

«— Kötü bir düşüş bu Marko, dedi ihtiyar. Bir daha doğrulamayacaksın. Bunu başlamadan önce de biliyordun sanırım.

«— Ama Türkler'e karşı hazırladığımız o baskın var; üstelik hazır, cepte keklik; diye karşılık verdi, yerde yatan Marko. Ama sen öyle diyorsan öyledir, elden ne gelir...

«— Türkler'e karşı mı, Türkler için mi, diye sordu kısa boylu ihtiyar. Bazen bir taraftan öbürüne geçtiğini bilmiyorum sanma.

«Can çekişen Marko,

«— Gönlünü çelmeye çalıştığım kız bunu söylediğinde, sağ kolunu kestim onun. Yine aynı neden yüzünden, — bana söz verdikleri halde — boğdurttuğum mahkûmlar oldu. Ama yalnız kötülük yoktur dünyada... Din adamlarına, yoksullara verdim ben; yardım ettim...

MARKO KRALİYEVİÇ'İN SONU

«— Hesap yapmaya kalkışayım deme, dedi ona ihtiyar. Hesap yapmak için ya çok geç kalmış, ya da çok acele etmiş olur insan. Bu söylediğim hep böyledir... Ceketimi başının altına koyayım, bırak; toprağa dönerken acı çekmeyesin fazla.

«Ceketini verdi ve dediğini yaptı. Hepimiz şaşkınlıktan sus pus olmuştuk. Onu yakalayacak halimiz kalmamıştı. Hem, düşünülecek olursa, bir şey de yapmamıştı ki, niye yakalayalım... Ardına kadar açılmış olan kapılara doğru yürüdü. Biraz kamburlaşmış sırtıyla artık büsbütün bir dilenciye, — ama hiçbir şey istemeyen bir dilenciye — andırıyordu. Kapı eşiğinde zincirle bağlı iki köpek durur. Elini, kötü bir köpek olan Büyük Siyah'ın başına koydu. Büyük Siyah dişlerini göstermedi. Artık Marko'nun öldüğünü anladığımızdan olacak, hepimiz uzaklara giden ihtiyarı görebilmek için giriş kapısına çevirmiştik yüzümüzü. Bilirsin, dışarda yol, iki tepenin arasından önce biraz yükselerek, sonra inerek, sonra yine yükselerek dümdüz uzanır. İhtiyar, çoktan uzaklaşmıştı. Üstünde baldırlarını döven poturu, rüzgârın şişirdiği gömleğiyle ayaklarını hafifçe sürüyerek toz içinden yürüyen bir adam görüyorduk. Yaşına göre oldukça hızlı yürüyordu. Başının üstündeki bomboş gökyüzünde bir yabankazı sürüsü vardı.

CORNELIUS BERG'İN HÜZNÜ

Cornelius Berg Amsterdam'a döner dönmez hana yerleşmişti. Ödeme vakti gelince taşınarak sık sık han değiştirirdi. Hâlâ arasına küçük portreler, ısmarlama tablolar, zaman kaldıkça şurda burda acemi resimseverler için küçük çıplak'lar yapıyor, sokaklarda dolaşp bir dükkân tabelası işi çıksın diye fırsat kolluyordu. Ama ne yazık ki elleri titriyor, gözlüklerine gitgide daha güçlü camlar taktırması gerekiyordu. Tadına İtalya'da vardığı şarap bir yandan, tütün öbür yandan, övünmeyi sürdürdüğü el becerisini yavaş yavaş öldürüyorlardı. Gücenip öfkeleniyor, işi teslim etmeyi reddediyor, fiyat üstüne fiyat bindirip yaptıklarını bozuyor, böylece her işi savsaklayıp tehlikeye atıyordu.

Bir zamanlar birlikte çıraklık yapmış olduğu Rembrandt'ın eski öğrencilerinin, yolculuklarını anlatır umuduyla ona içki ısmarladıkları bir sarhoş vicdanı gibi dumanlı kahve köşelerinde vakit öldürüyordu. Ama güneşin tozuyla örtülü ülkeleri, fırçalarıyla boya kutularını eskittiği o ülkeleri, gelecek tasarıları kurduğu günlerdeki belirginlikleriyle hatırlayamıyordu; ve gençlik döneminde tavernalarda hizmet eden kızları gülmekten kırıp geçiren o kaba saba fıkralar aklına

gelmiyordu artık. Bir zamanların gürültücü Cornelius'unu tanımış olanlar, şimdi onu böyle somurtur gördükçe şaşırıyorlardı. Artık yalnızca sarhoşken açılır olmuştur ağzı: Anlaşılması imkânsız nutuklar çekiyordu. Yüzünü duvardan yana çevirerek oturuyor, iğrendiğini söylediği halkı görmemek için şapkasını gözlerine indiriyordu. Uzun zaman Roma'da bir tavan arasında gözlerden uzak yaşamış olan portre ressamı yaşlı Cornelius hep insan yüzlerini incelemişti. Öfke dolu bir umursamazlıkla yüz çeviriyordu şimdi insanlardan. İnsana benzedikleri için hayvan resmi yapmayı seymediğini söylemeye kadar vardıyordu işi.

Hiçbir zaman sahip çıkmamış olduğu o azıcık yeteneği yitirdikçe sanki deha kazamıyordu. Dağınık çatı katında şövalenin önüne yerleşip yanına az bulunur cinsten pahalı bir meyve koyuyor, tuval üzerinde tıpkısını yapmayı amaçladığı meyve parlaklığını yiririr diye acele ediyordu. Bazen basit bir kap, bazen de meyve kabukları çiziyordu. Sarımsı bir ışık doluyordu odaya. Yağmur çekine çekine süzülüyordu camlardan. Etrafı nem kaplıyordu. Nem örtüsü portakalın pütürüklü küresini sarıp, odanın fazlaca gıcırdayan tahtalarını kabartıyor, bakır kabın rengi gitgide siyaha çalıyordu. Zaten çok geçmeden fırçalarını dinlenmeye bırakıyordu Cornelius. Eskiden ısmarlama yaptığı resimleri — uzanmış yatan Venüs'leri, drapeli kadınlarla çıplak çocukları kutsayan İsa'ları — çizerken onca becerikli olan parmakları artık uyuşmuşlardı. Gökyüzünü buğulandıran ve gökyüzüne sinen çift kat fon rengini tuval üzerinde bulmayı reddediyorlardı şimdi. Biçimsizleşmiş elleri resmini yapamadıkları nesnelere dokunurlarken sevecenlikle ürperiyor, titriyorlardı. Amsterdam'ın bu hüznü sokağında, gurup vaktinin alacasına bürünen Anio nehrinin kıyılarından daha güzel olmakla birlikte, ıssız ve insana fazlaca kutsal gelen kırağı yağmış,

titrek kırlar hayal ediyordu. Sefaletten kendine pay çıkarıp şişinen bu ihtiyarın kalbi su toplamış gibiydi. Üstelik, şurada burada acınacak yapıtlar çırpıştıran Cornelius Berg, kurduğu düşler açısından Rembrandt'tan hiç de geri kalmıyordu.

Ailesinden hayatta kalan bazı kişilerle bir daha görüşmek istememişti. Kimi akrabaları onu tanımaz olmuş, öbürleri de böyle biri yokmuş gibi davranmayı yeğlemişlerdi. Kendisine selam vermeyi sürdüren tek insan Haarlem Belediye Temsilcisi'ydi.

Kilise duvarlarının tahta aksamına kopyalar resimleme işine layık görüldüğü bu temiz ve aydınlık şehirde bütün bahar çalıştı durdu. Akşam, işi bitince, rastlantısız bir hayatın tekdüzeliği içinde yavaş yavaş sersemleyerek kendini bir hizmetçi kadının sıcak bakımlarına teslim etmiş olan, tek başına yaşayan ve sanatla ilgili şeylerden hiç anlamayan bu yaşlı Temsilci'nin evine gitmekten alamaz olmuştu kendini. Boyalı tahtadan bahçe kapısını açar, lale meraklısı dostunu, kanalın yanındaki küçük bahçede, çiçekler arasında kendisini bekler bulurdu. Cornelius bu paha biçilmez soğanlara pek meraklı olmamakla birlikte, en ufak biçim ayrıntılarını, en küçük renk ayrımlarını fark etmekte pek usstaydı. Yaşlı Belediye Temsilcisi'nin kendisini sadece yeni bir tür konusunda fikir danışmak için çağırdığını biliyordu. Beyazları, mavileri, eflatun ve pembeleri Cornelius'tan başka kimse bunca kelime zenginliğiyle anlatamazdı. Yağlı, kara topraktan dimdik, ince, soylu çiçekler boy atmıştı. Kokuları olmayan bu çiçeklerin üzerinde topraktan gelen nemli bir koku vardı. Yaşlı Temsilci dizlerinin üstüne bir saksı oturur, bir insanın belini kavrır gibi, çiçeğin sapını iki parmağının arasına alır, büyük bir sessizlik içinde bu kırılgan güzelliklere hayran kalmak zorunda bırakırdı insanı. Pek konuşmazlardı: Cornelius görüşünü bir baş sallamasıyla bil-

dirirdi. O gün Temsilci her zamankinden farklı bir marifet gösterebildiği için pek mutluydu. Beyaz, ebruli lalenin üzerinde bir süseninkini andıran ince çizgiler vardı. Temsilci dikkatle inceleyerek saksıyı ellerinin arasında döndürmeye başlamıştı. Yere bırakırken,

— Tanrı büyük ressam, dedi.

Cornelius Berg hiç cevap vermedi. Yumuşakbaşlı yaşlı adam tekrarladı :

— Tanrı evrenin ressamıdır.

Cornelius Berg gözlerini bir kanaldan bir çiçekten yana çeviriyordu. Bu kurşuni ayna, tuğla duvarlardan, bahçe tarhlarından ve kadınların yıkadıkları çarşaflardan başka hiçbir şey yansıtmıyordu. Ama artık her şeyden usanmış olan yaşlı serseri, kanala dalgın dalgın bakarken bütün hayatını seyreder gibiydi. Uzun yolculuklarında gözüne çarpmış olan bazı yüz çizgilerini, pasaklı Doğu'yu, hırpani Güney'i, yüzlerdeki cimrilik, aptallık ve yırtıcılık ifadelerini, sefil kulübeleri, utanç verici hastalıkları, meyhane kapılarındaki bıçak kavgalarını, rehincilerin donuk suratlarını ve modeli Frédérique Gerritsdochter'in Fribourg tıp okulu anatomi masası üzerinde uzanmış yatan yağlı ve güzel vücudunu yeniden görür gibi oluyordu. Sonra bir anısını hatırladı: Birleşik-Taşralar sefiri için birkaç sultan portresi yapmaya gitmiş olduğu İstanbul'da paşalardan birinin başlıca gururu ve sevinci olan bir lale bahçesinin güzelliğini seyretme fırsatı bulmuştu bir seferinde. Paşa, ömürleri kısa süren bu çiçeklerden yapılma haremın ölümsüzleştirilmesi işini Cornelius'a vermişti. Mermer bir avluda, bir araya toplanmış laleler o renk cümbüşünün türküsünü hıştırtılarla, kırılıp dökülmelerle söylemişlerdi. Fıskiyeli havuzda bir kuş ötmüştü; servilerin tepeleri göğün solgun maviliğini yarıp delmek istercesine kıpırdaşmışlardı. Ama efendisinin izniyle yaban-

DOĞU ÖYKÜLERİ

cıya bütün bu güzellikleri gösteren kölenin bir gözü kördü,
ve yeni kör olan bu gözün üzerinde sinekler dolaşıyordu.
Cornelius ansızın gözlüklerini çıkararak,

— Tanrı evrenin ressamıdır.

Sonra da, sesini alçaltarak büyük bir acıyla,

— Tanrı'nın kendisini manzara resmi yapmakla sınırla-
mamış olması ne büyük talihsizliktir Temsilci Bey, dedi.

Doğu Öyküleri'nin bu yeni baskısı tamamen biçeme dayalı çok sayıda düzeltiye karşın, 1938'de ilk kez yayımlanan Doğu Öyküleri'nden özde farklı değil. Yalnızca, Boynu Vurulan Kali başlıklı öykünün sonuç bölümü, — o da, bu efsane-den ayrı düşünilemeyen bazı fizikötesi görüşleri daha bir belirgin kılmak için — yeniden yazıldı. Bu görüşler olmadan, Batılı tarzda işlendiğinde öykü, «yumuşakbaşlı bir Hindistan» olup çıkıyordu. Bir başka öykü, Kremlin Mahpusları, — ki eski bir Slav efsanesini modern bir tarzda yeniden yorumlamayı amaçlayan çok eski bir çalışmadır — herhangi bir düzeltiyi hak edemeyecek kadar eskimiş olduğu anlaşıldığından kitaptan çıkarıldı.

Geri kalan on öyküden (öyküleri oluşturan malzeme çeşitliliğine Masal ve Öyküler başlığı belki daha uygun düşecekti) dördü, otantik efsane ve masalların, az ya da çok özgürce geliştirdiğim yeniden yazımlarıdır. Wang-Fo Nasıl Kurlarıldı, eski bir Çin kıssasından esinlenir; Ölünün Sütü ile Marko'nun Gülümseyişi ortaçağ Balkan baladlarından kaynaklanırlar. Boynu Vurulan Kali, çok zengin bir Hindu mitosundan türemiştir. Aynı mitos, tamamen ayrı bir yorumlanışla, Goethe'ye Tanrı ve Hintli Çengi'yi (Le Dieu et La Bayadère); Thomas Mann'a ise Değişen Kafalar'ı (Les têtes transposées) esinlemiştir. Öte yandan, Nereus Kızlarını Seven Adam ile Dul Afrodizya'nın (ilk baskıda Kızıl Şef) çıkış noktaları, günümüz Yunanistan'ının — ya da kaleme alınışlarının 1932 - 37 yıllarına rastladığı düşünülürse, daha çok dönün Yunanistan'ının — boşınanlarıyla güncel olaylarıdır. Bunların tersine, Kırlangıçlar Meryemi, yazarın eski Atina'nın kırlarındaki küçük bir kilisenin adını anlatmak arzusundan kaynaklanan kişisel bir fantezisi. Genci'nin Son Aşkı'ndaki kişilerle öykünün çerçevesi, bir efsane ya da mitostan değil,

geçmişin önemli bir edebi metninden, Murazaki Şikibu'nun çok görkemli bir Asya Don Juan'ını anlattığı altı yedi ciltlik romanı, Genci Monogotari'den alınmıştır. Ancak çok kişisel bir titizlikle kahramanının ölümünü, — tabir yerindeyse — bir çeşit "hasır altı eden" Murazaki, Genci'nin dul kalınca dünyadan el etek çekmeye karar verdiği bölümden, kendi ölümünün oldubittiye dönüştüğü bölüme geçer. Okuduğunuz öykünün amacı, bu boşluğu doldurmak olmasa da, bu epilogun Murazaki'nin kendisi tarafından kaleme alındığında nasıl sonuçlanacağını hiç olmazsa tasarlamaktır.

Uzun yıllardır yazmayı düşündüğüm Marko'nun Sonu öyküsü 1978'de yazıldı. Öykünün çıkış noktası, kahramanın, gizemli, alegorik ve sıradan bir yolcunun kollarında can verişini aktaran bir Sırp baladıdır. Ama sonradan üzerinde sık sık yeniden düşündüğüm bu öyküyü nerede okudum, ya da nerede duydum, bilemiyorum. Elimdeki aynı türden birkaç metinde de bulamıyorum. Bu metinlerde, Marko Kraliyeviç'in ölümünün pek çok çeşitlemesi var ama, bu yok. Cornelius Berg'in Hüznü (eski metinde Cornelius Berg'in Laleleri) bugün de bitmemiş olan bir romanın sonuç bölümü için düşünülmüştü. Sanatçının İstanbul'a yaptığı küçük yolculukla ilgili iki kısa anıştırma (ki bu anıştırmalardan biri öyküye yeni eklenmiştir) dışında hiç de Doğulu sayılamayacak olan bu metin, kendinden önceki öykülerin tamamen dışında kalmaktadır. Ama kendi yapıtının içinde yitip kendi yapıtının içinde kurtulan o büyük Çinli ressamın karşısına, kendi yapıtı önünde kara düşüncelere dalan bu Rembrandt çağdaşını çıkarma zevkinden kendimi alamadım.

Bibliyografi meraklıları için hatırlatalım: Boynu Vurulan Kali, 1928 yılında, «La Revue Européenne» de; Wang-Fo ve Genci, 1936 ve 1937 yıllarında, «La Revue de Paris» de; yine 1936, 1937 yıllarında, Marko'nun Gülümseyişi ile Ölünün Sütü «Nouvelles Littéraires» de, Nereus Kızlarını Seven Adam, «La Revue de France» da çıkmıştı. Marko'nun Sonu, 1978'de, «La Nouvelle Revue Française» de yayımlandı.

İÇİNDEKİLER

Wang-Fo Nasıl Kurtarıldı	9
Marko'nun Gülümseyişi	22
Ölünün Sütü	31
Prens Genci'nin Son Aşkı	42
Nereus Kızlarını Seven Adam	54
Kırlangıçlar Meryemi	62
Dul Afrodisya	72
Boynu Vurulan Kali	82
Marko Kraliyeviç'in Sonu	87
Cornelius Berg'in Hüznü	92

Marguerite Yourcenar

DOĞU ÖYKÜLERİ

“Bu yapıtın beylik düşünceler üstünde yükseldiğini söylemek tamamen yanlış bir yorum olur. Çünkü tam tersine, bu yapıtın değeri, kültürümüzün sınırlarında larva halinde sürünen ana örnekleri ortaya çıkarmasında ve dile getirmesindedir. Amacı mithoslara ihanet etmek değil, onları daha anlaşılır kılmaktır.”

— Jean Blot

“Çin’den Yunanistan’a, Balkanlar’dan Japonya’ya uzanan bu öyküler, tek bir müziğin anahtarları gibi yolcuya eşlik ediyorlar (...) ‘Doğu Öyküleri’, Marguerite Yourcenar’ın yapıtı içinde apayrı bir yapı oluşturuyor; tıpkı geniş bir sarayın içindeki değerli, küçük bir kilise gibi.”

— Matthieu Galley

XX. yüzyıl sorunlarını, XIX. ve XVIII. yüzyıllarda, Rönesans’ta, İS II. yüzyıl Roması’nda, Yunan mithoslarında, Çin, Hint, Japon, Balkan masal, kıssa ve efsanelerinde araştıran, değişmeyi bizden önceki çağların özgün seslerinde arayan Yourcenar, 1903’te Brüksel’de doğdu. Amerika’ya yerleşmiş olan yazar, ünlü Fransız Akademisi’nin tek kadın üyesidir. Kavafis, Virginia Woolf ve ‘Negro Spirituals’ çevirileriyle de tanınan şair, romancı, oyun yazarı, denemeci Yourcenar’ın yirmi kadar yapıtı arasında, onun Türkçe’ye ilk kez çevirilen yapıtı **Hadrianus’un Anıları**’nın yanı sıra, **Pindare** (1932), **Coup de Grâce** (1939), **Charités d’Alcippe** (1956), **L’Oeuvre au Noir** (1968), **Souvenirs Pieux** (1974) ve **Archives du Nord**’u sayabiliriz.

